

U dubinama poetskih mora

SUAD AL-SABAH

Sa arapskog preveo i prepjevao: Mirza Sarajkić

Projekt organizovan od strane:

NJ. E. Mohammad Fadel KHALAF, ambasador Države Kuvajt u BiH
u saradnji sa I.K. Suad AL-SABAH

Autor:

Suad AL-SABAH

Izdavač:

IZDAVAČKA KUĆA SUAD AL-SABAH, KUVAJT

Izbor pjesama:

Abdulhamid DAKAKNI

Ilustracije:

Suad AL-SABAH

Urednik i sekretar projekta:

Emina OMANOVIĆ

Prevod:

Mr. Mirza SARAJKIĆ

Predgovor:

Mr. Mirza SARAJKIĆ

Pogovor:

Abdulhamid DAKAKNI

Recenzenti:

Prof.dr. Tvrko KULENOVIĆ, akademik

Prof. dr. Esad DURAKOVIĆ, akademik

Dr. Haris SILAJDŽIĆ

Dr. Munir MUJIĆ

Grafički dizajn i izbor ilustracija:

Aleksandra Nina KNEŽEVIĆ

Štampa:

DOBRA KNJIGA SARAJEVO

Tiraž:

2000

Sarajevo, 2012

Sadržaj

Predgovor: U dubinama poetskih mora Suad al-Sabah	5
Žena bez obala	13
Suad	15
Najveće drvo na svijetu	17
Miris	19
Neuobičajeno čitanje	20
Moja lekcija	21
Mornar	24
Pepeljasta simfonija	27
Noć kada su odveli Fatimu	29
Među riječi posij me	33
Žensko računanje vremena	35
Pobjednica	36
Ako	37
Nova definicija trećeg svijeta	38
Novi vjerovjesnici	39
Najduža rijeka na svijetu	40
Snaga zaljubljenika	41
Ljubavni udar	42
Kultura	43
U tvom zagrljaju	44
U Mocartovoj kući	45
Pitanja	46
San	47
Čovjek koji neće doći	48
Mjesec na potjernici	49
Uresi na haljini Kuvajta	53

Čitajući uspomene u krošnjama	56
Ljubav slobodna, ljubav nesputana	57
Kuvajtskoj ženi	59
Jahja iz Palestine	62
Znam tog čovjeka	64
Veto na ženstvenost	66
Cvijet mora	69
Nemogući odmor	72
Budi mi prijatelj	75
Posljednja sablja	79
Smutnja	81
Tri telegrama mojoj domovini	82
Povedi me do granica sunca	84
Noć sa pismima	86
Čovjek povijesti	87
Tihи čovjek	88
Slobodna pitanja u doba neslobode	89
Ljubavna pjesma	90
Tebi od Umnije	91
Tvoja posljednja kuća	92
Vjera	93
Bejrut je bio ruža	94
Sinfonija zemlje	95
Pogовор	97

Poetski lahorij i oluje Suad al-Sabah

Pjesnikinja Suad al-Sabah rođena je 1942. godine u Kuvajtu i potječe iz čuvene porodice al-Sabah koja je od XIX stoljeća upravljala pustinjskim predjelima na sjeveru Arapskog zaliva na kom će 1961. godine nastati nezavisna država Kuvajt. Iako se posvetila ekonomskim naukama, te uradila doktorat o ulozi i utjecaju žene na ekonomiju Arapskog zaliva, ljubav prema poeziji zasjenila je brojne životne projekte Suad al-Sabah (Su`ad al- Sabah). Već 1961. godine ona izdaje svoju prvu zbirku poezije *Suze mladosti* nakon koje će poteći brojne zbirke koje će Suad al-Sabah učiniti jednom od najvažnijih savremenih pjesnikinja u arapskom svijetu. Inkunabule njenog pjesničkog opusa protkane su posebnom vrstom neoromantizma, poetskog izričaja koji je bio izuzetno utjecajan u procesu uobličavanja moderne arapske književnosti, te stoga i danas pulsira arapskim književnim podnebljem. Do danas je objavila 15 zbirki poezije među kojima izdvajamo zbirke *Ženske mrvice*, *Na početku bijaše žena*, *Povedi me do granica sunca*, *Žena bez obala* i *Pjesma je žena i žena je pjesma*.

Poezija Suad al-Sabah izrasta na poetskom humusu i intelektualnom žaru pjesnikinja s kraja XIX stoljeća koje su imale revolucionarnu ulogu u modernoj arapskoj književnosti poput Zejneb al-Fevvaz (Zaynab al-Fawaz), Verde al-Jezidži (Warda al- Yazi`li) i Aiše al-Tejmurijje (`Aiša al-Taymuriyya), te poznatih pjesnikinja iz prve polovine prošlog stoljeća, Nazik al-Melaike (Nazik al-Mala`ike), Gade al-Samman (Gada al-Samman) i Fedve Tukan (Fadwa Tuqan). Suad al-Sabah je nastavila i značajno unaprijedila ovu jedinstvenu revoluciju arapskih pjesnikinja.

U kontekstu savremene arapske poezije, Suad al-Sabah je, po motivima i tematici, bliska egipatskim pjesniknjama Fatimi Kandil (Fatima Qandil), Hudi Husein (Huda Husayn), Hudi Nu`mani (Huda Nu`mani) iz Libana, Salmi Khadre al-Gayyusi (Salma Kadra al-Jayyusi) iz Palestine, Zulejhi Abu Riša (Zulayha Abu Riša) iz Jordana ili Fevziji Ebu Halid (Fawziyya Abu Kalid) iz Saudijske Arabije.

Poeziju Suad al-Sabah i navedenih savremenih pjesnikinja krasiti tematska

razuđenost i širina. Sve one nastoje iskreno i nestereotipno odslikati nutar-
nja previranja, borbu za slobodom, sudjelovanje u presudnim društveno-po-
litičkim trenucima, te prikazati složenost svakodnevnice arapske žene vari-
rajući u svojoj ekspresiji od himničkih zanosa do melanholičnih snatrenja.
Vibrantna aktivnost ovih arapskih pjesnikinja, posebno u periodu krize sa-
vremenog pjesništva (haotične sedamdesete godine) vratile su vjeru u poe-
ziju nakon izrazite dominacije proznog izričaja koja je nastupila dvadesetih
godina XX stoljeća. Štaviše, ovakav tip ženskog poetskog diskursa otvoren
je, razumljiv i pristupačan širokom auditoriju za razliku od većine poezije
pjesničkih gorostasa poput Jusufa Hala (Yusuf Kal), Adonisa ('Adunis), M.M.
Fiyturija (M. M. al-Fayturi) i drugih.

Suad al-Sabah svojom poezijom potvrđuje kako se moderni i savremeni dis-
kurs arapskih pjesnikinja jasno odmakao od elegičnog poetskog ginoteksta
koji je skoro pa bio pravilo kada su u pitanju klasične pjesnikinje arapske
poezije poput al-Hanse (al-Kansa') ili Lejle Bint Lukejz (Layla Bint Lukayz).
Pritom treba kazati kako je veza sa arapskom poetskom tradicijom svakako
prisutna kod ove pjesnikinje. Ljubavna lirika koja dominira zbirkama Suad
al-Sabah baštini sjaj čuvene andalužanske pjesnikinje Vallade Bint al-Mu-
stakfi (Wallada Bint Mustakfi) iz XI stoljeća. Potpuna predanost svom volje-
nom i poimanje svijeta kao mozaika neprestane manifestacije ljubavi podsje-
ćaju nas na lirske monoteizam uzritske poezije.

Prevedeni izbor poezije Suad al-Sabah na bosanski jezik *U dubinama poetskih
mora* Suad al-Sabah predstavlja posebno putovanje kroz lirska prostranstva
pjesnikinje Suad al-Sabah.¹ Premda ljubavna lirika sačinjava glavni dio ove
zbirke, veoma je važno osvrnuti se na pjesme kojima se uspostavlja osobit
poetski ginotekst arapske pjesnikinje, potom na neprestano naglašavanje
ženskog pitanja i pisma, refleksije na društveno-političku situaciju, kritiku
tradicionalizma i nepatvorenju ljubav prema domovini.

Eminentni kritičari poput M. Ananija ('Anani) smatraju kako je njena zbir-
ka Ženske mrvice prvi originalni manifest ženskog poetskog pisma. Pritom,
nužno je naglasiti kako poeziju Suad al-Sabah ne možemo svrstati u kanoni-
zirani (zapadnocentrični) feministički diskurs. Naime, ova pjesnikinja bliža je
subalteranskom ženskom poetskom diskursu koji se uspio otrgnuti strategi-
jama pripitomljavanja i identifikacije sa zapadnim kanonom zarad sigurnog
mjesta na simbolički fabriciranoj pozornici svjetske književnosti. Suad al-
Sabah sa svojom poezijom pravi veliki iskorak u savremenoj arapskoj poeziji
zbog neprestanog nastojanja da bude maksimalno slobodna (politički, for-
malno i ideološki) u svome izričaju, ideji i tematici, te da se suprotstavi nasilju
takozvanih emancipacijskih obrazaca liberalnog feminizma koji se univerza-

¹ Sa kuvajtskom poezijom, ali i pjesnikinjom Suad al-Sabah upoznao nas je prof. dr. Esad Duraković još osamdesetih godina XX stoljeća. Opširnije u: *Savremena poezija Kuvajta*, prijevod sa arapskog jezika Esad Duraković, u saradnji s Muhamedom Mufakuom, Bagdala, Kruševac, 1982. godine. i *Poezija Kuvajta XX vijeka*, izbor i predgovor: prof. dr. Muhamed Mufaku, prijevod s arapskog: prof. dr. Esad Duraković, Fondacija „al-Babtin“, Kuvajt, 2010. godine.

liziraju i nameću svima izvan Prvog/Zapadnog svijeta. S druge strane, zamke autorijentalizma su veoma opasne i itekako prisutne. Nadamo se da će u ovom smislu prijevod poezije Suad al-Sabah imati mnogostrukе uloge. Ova zbirka nam pruža uvod u poetski diskurs savremene arapske žene, otkriva posebnosti arapske poetske tradicije uopće, te u fokus evropskog recipijenta arapske poezije dovodi nepravedno zapostavljeno poetsko glasje. Na ovakav način razobličavaju se kanonizirani reprezentanti sačinjeni od strane (post) orijentalističkih krugova, i u centar dovode originalni i vrijedni tekstovi koji su donedavno bivali s onu stranu, saidovski kazano, *književnosti pod embargom*. Vrhunac ženskog poetskog pisma Suad al-Sabah možemo pratiti u zbirkama *Na početku bijaše žena* (1988. godina) i *Pjesma je žena i žena je pjesma* (1999. godina). Dijahronijski pogled na ove zbirke jasno nam kazuje o neprestanoj i uvijek aktuelnoj težnji pjesnikinje da iskristalizira kompleksni fenomen arapske ženske poezije. Utvrđivanje *subalteranskog* fenomena u savremenom poetskom ginotekstu u arapskom svijetu možemo najbolje pratiti u pjesmi *Neuobičajeno čitanje* u kojima se ukazuje na posebnost ženskog iskustva i, prema Helen Cixous, bijelog pisanja koje se opire svim kanoniziranim standardima čitanja (ali i učitavanja). Autentični izraz žene čita se „polako i jednostavno, kao što sunce čita vlati trave, kao što ptice čitaju knjigu ruže“ kazuje nam u spomenutoj pjesmi Suad al-Sabah.

*Ne čitaj moje pjesme
S desna na lijevo
Kao što je u arapskom jeziku.
Niti ih čitaj
S lijeva na desno
Kao što je pravilo latinsko.
Niti odozgo prema dolje
Kako nalaže pismo kinesko.
Čitaj pjesme moje polako i jednostavno,
Kao što sunce čita vlati trave,
Kao što ptice čitaju
Knjigu ruže...*

Raskrinkavanje patrijahalne ideologije i privilegirane istočnjačke androkulture posebno je istaknuto u pjesmi *Slobodna pitanja u doba neslobode*. Nadalje, poetski tekstovi koji eksplicitno otkirvaju bolno iskustvo žene u arapskom svijetu svakako su pjesme *Veto na ženstvenost i Kuvajtskoj ženi*. U ovim pjesmama, Suad al-Sabah na granicama naturalističkog i nadrealnog prikazuje stanje arapske žene. Međutim, ova poezija nije puko lamentiranje i patetički protest, nego stamen etički stav u kome pjesnikinja želi kazivati i pored „uskovitlanih sablji iznad njene glave“. Ovaj stav čak je dovodi do

pomalo ekstremnog zahtjeva pjesnikinje da „pobjegne iz svoje kože i kože svojih pradjedova”.

*Želim kazivati ovo što govorim
I da nad glavom mi ne klate sablje
I da me u mezar ne sahrane
Običaji i tradicije davne.
Želim pobjeći od trga i trgovaca,
Nečasna govora i zluradosti bazara,
Od pretjeranih boja, viška djece i kilograma.
Želim da pobjegnem iz kože ove
I kože mojih pradjedova.*

Ovi i slični stihovi nisu rijetki u poeziji Suad al-Sabah, no oni ne bi trebali nавести čitatelja da nekritički markira ovu pjesnikinju kao protivnicu tradicije. Upravo oni stoje na onoj željenoj razdjelnici u kojoj se vidi kako se pjesnikinja silovito razračunava sa tradicionalizmom, ali uvažava tradiciju (poetološki i ideološki). To se jasno vidi u onom dijelu njene poezije u kojoj najizravnije govori o sebi i svom identitetu. To su pjesme *Žena bez obala*, *Suad i Smutnja*, u kojima izuzetno harmonično saraduju centripetalne i centirugalne silnice identiteta. Naime, dok u uvodnim stihovima pjesme Suad, pjesnikinja prevazilazi sklonost „sužanjstva plemenskoj agori“ i iskazuje bezrezevni kosmopolitizam (Ja sam žena iz svemira dalekoga...), već druga strofa pokazuje kako taj osjećaj ima ishodište, a to ishodište, odnosno tradicija ima svoju nezanemarljivu vrijednost (Ja sam beduinka...).

*Ja sam žena iz svemira dalekoga
I sazvježđa još daljega
I neću pokleknuti pred slatkim obećanjima
Niti pred prijetnjama
Suad*

...
*Ja sam beduinka
I čuvam u svojim uspomenama
Sjećanja na mučna vremena
A ispod kože ove skrivam mirijade sunaca
Suad*

...
*Ja sam stamena palma arapska
I žena što glas diže protiv nepravde i okova
Zato blagoslovi pobunu moju
Suad*

Poimanje tradicije kroz prizmu postmodernog sraza rigidno konzervativnog i (omni)liberalnog jedno je od najzanimljivijih teorijskih mesta u poeziji Suad al-Sabah. Kao što smo kazali, pjesnikinja svoj stav uvažavanja tradicije i bespoštedne dekonstrukcije tradicionalizama pokazuje svojom poetskom formom, ali i jasnim porukama svoje poezije. Iako se pridružuje općoj tendenciji arapskih pjesnika da inoviraju i svoju poruku iskažu različitim poetskim formama, ona ne zanemaruje niti zaboravlja tradicionalnu kasidu (*Posljednje sablje*).

S druge strane, premda biste mogli kazati kako u svojoj kritici tradicionalnog arapskog društva i patrijarhalnog kanona Suad al-Sabah doseže krajnje granice, ona istovremeno ponosno ističe svoje porijeklo, iskreno govori o svome identitetu bez straha što on nije na sliku Prvoga ili Zapadnoga.

Pjesme *Noć kada su odveli Fatimu*, *Kultura*, *Mjesec na potjernici* i *Nova definicija trećeg svijeta* predstavljaju poetski diskurs kojim se žestoko kritikuje stanje duha u arapskom svijetu, posebno odnos prema ženama. Međutim, u domoljubnoj poeziji, te u ljubavnoj lirici, kao dominantnom poetskom izričaju, osjeća se pomalo melanholična bliskost sa tradicijom, želja da se na poetskom nebu istkaju nepatvorene slike pustinjskog iskona i zauvijek sačuvaju imena Fejleke, Jarmuka, Desmana i tako redom.

Osim kada kazuje o posebnom ženskom iskustvu, Suad al-Sabah je veoma angažovana pjesnikinja kada je u pitanju domoljubna poezija, u kojoj izravno proziva agresore i tiranine, te slikovito kazuje o stradanju svoje zemlje (zbirke: *Razgovor cvijeta i mitraljeza* iz 1989. godine, i *Telegrami mojoj domovini* iz 1990. godine). Ovom poezijom ona nastavlja poetiku *elitizma* koju je još sredinom XX stoljeća promovirao čuveni pjesnik Abdulvehab el-Bejati (‘Abd al-Wahhab al-Bayyati). Pjesmama u kojima osuđuje agresiju na svoju domovinu, Suad al-Sabah jetko kritikuje neprijatelje, najavljuje otpor i pobedu, a silina njenog poetskog izraza podsjeća na hirovite pustinjske oluje. Pjesnikinja na taj način želi kazati kako i *cvijeće zna za srdžbu* što je i naslov jedne od zbirki poezije ove pjesnikinje. Nadalje, u pjesmama o domovini *Cvijet mora*, *Tri telegrama mojoj domovini* i *Uresi na haljini Kuvajta* osjetni su himnički tonovi, pa i odjeci hiperboličnog patosa. Svoj otpor agresoru Suad al-Sabah ne iskazuje samo eksplicitno angažovanim stihovima, nego, još upečatljivije, svojom ratnom lirikom poput pjesme *Ljubavna pjesma iračkoj sablji*.

Pobuna i rezistentnost ključni su pojmovi pri interpretaciji poezije Suad al-Sabah koja kazuje o ženi, identitetu, domovini, tradicionalizmu, stanju duha svijeta, ali i stanju arapske poezije. Njena implicitna kritika moderne poezije u Arapaskom zalivu posebno je sadržana u sljedećim stihovima, a za koju M. Anani kaže kako je „poezija protiv poezije“.

*O doba gramatike i glagola,
Dodaj mi sablju, jer dosta nam je posla uzaludna.
Voda nam je došla do grla.*

*Jer pjesnici kod nas još uvijek lažu
I ne čine ono što stihovima kažu!*

...

*Rimine rime rima
Metar za metrom na metar
Sve su to bitke ritma
I niko da nas spasi klatna riječi i melodija.
Svima nam je puna kapa,
Dolje sa svim tim silnim stihoklepcima!*

Insistiranje pjesnikinje na poetskoj slobodi, ali i jasnoj poruci, odnosno poetskom angažmanu daje njenom radu onaj često dokučivi osjećaj uspješnog izbjegavanja dvaju krajnosti: zapadanja u eksklamativnu retoriku bez efektivne poruke i larpurlarističko verbaliziranje, odnosno besmislene igre zvukova, koja, ironično, dovodi do nemogućnosti komunikacije. Ove krajnosti markirale su fazu haotičnih sedamdesetih godina XX stoljeća kako to primjećuje Selma Hadra el-Džejjusi. Upravo iz ovih razloga, višestruko je blagoslovljena poetska pobuna Suad al-Sabah, koju spominje u svojim stihovima. Na kraju, ukoliko se složimo sa Baudelairovom uvjerenjem kako dušu pjesnika i pjesnikinje, odnosno njihov poetski kod, otkriva frekvencija i intenzitet riječi koje koriste u svojim djelima, lako ćemo otkriti kako su poetski izričaji i duša pjesnikinje Suad al-Sabah ispunjeni riječima ljubav i sloboda koje u svome nebeskom iskonu jesu sinonimi, ili dvije strane jedne cjeline. Nije li to najbolja preporuka svima onima koji su željni i žedni lijepo poetske riječi i kolopleta stihova koji će vas trajno i duboko nadahnuti, a upravo takva je poezija Suad al-Sabah.

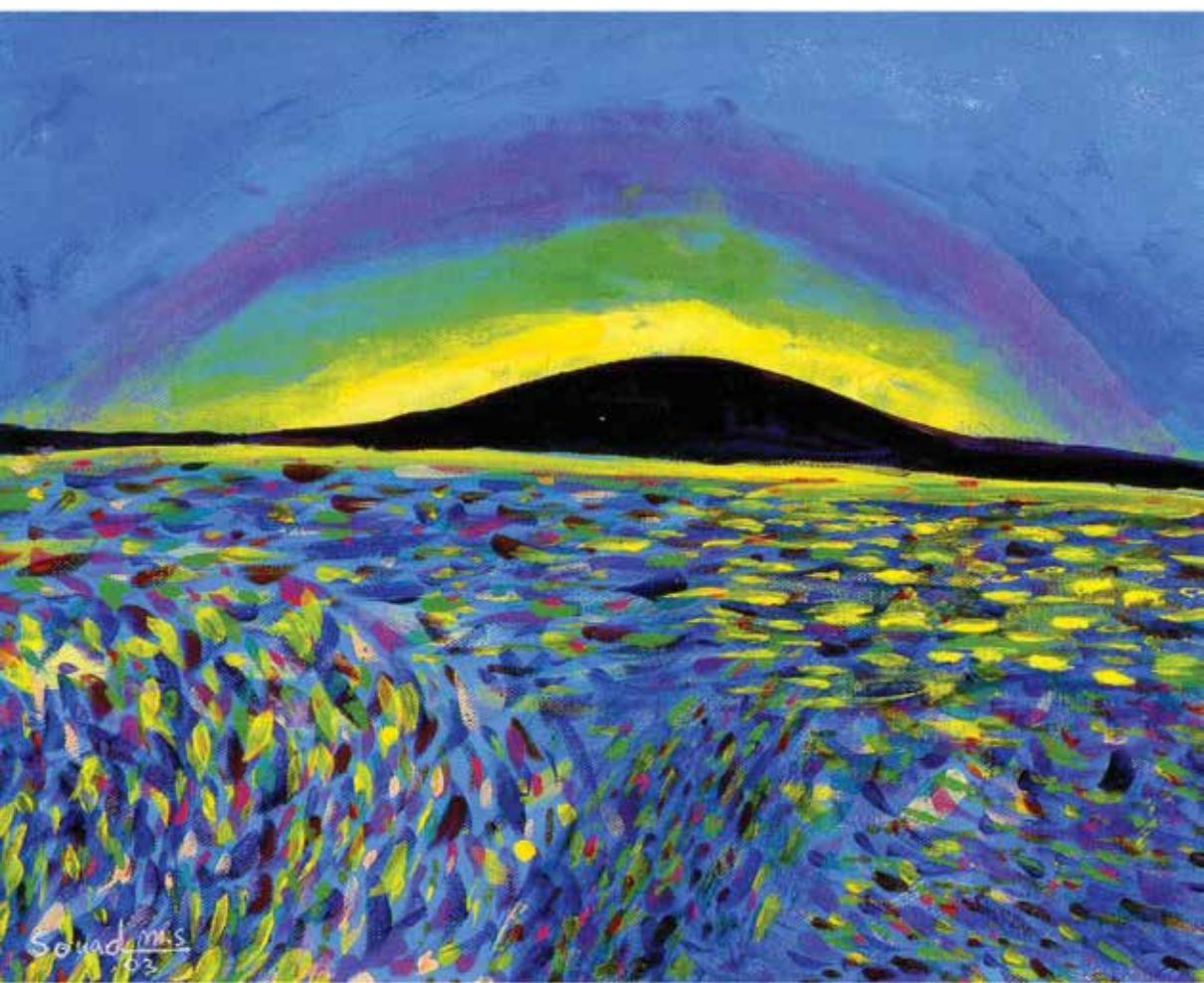
Mirza SARAJKIĆ

Sarajevo, novembar 2011.

U dubinama poetskikh mora

SUAD AL-SABAH

Žena bez obala

Najdraži moj,
Osjećaji ovi
Kada čujem slova tvoga imena
More su
Koje nema obala,
I postaja moja ljubavna
U koju ne svraćaju ni ljudi
Nit' plemena pustinjska.

Najdraži moj,
Ti
Želja si moja jedina,
A ne želja moćnih plemena
Vaila i Tagleba.
Ti si sve što volim ja.
I ne brinem nikako
Ako zatraže život moj
Kazujući kako sam žena
Što prekršila je zakon
Drevnih otaca.

Najdraži moj,
Znaj da borit će se za vijeke sve
Da život pobijedi i opstane,
Da u šumama cvatu krošnje zelene,
Da ljubav pohodi domove zgasle
Jer jedino ljubav
Može probuditi ono što mrtvo je.

Najdraži moj,
Ne plaši se mojih valova
Niti oluja.
Zar da ne voliš ženu bez obala?!

(Iz zbirke *Žena bez obala*)

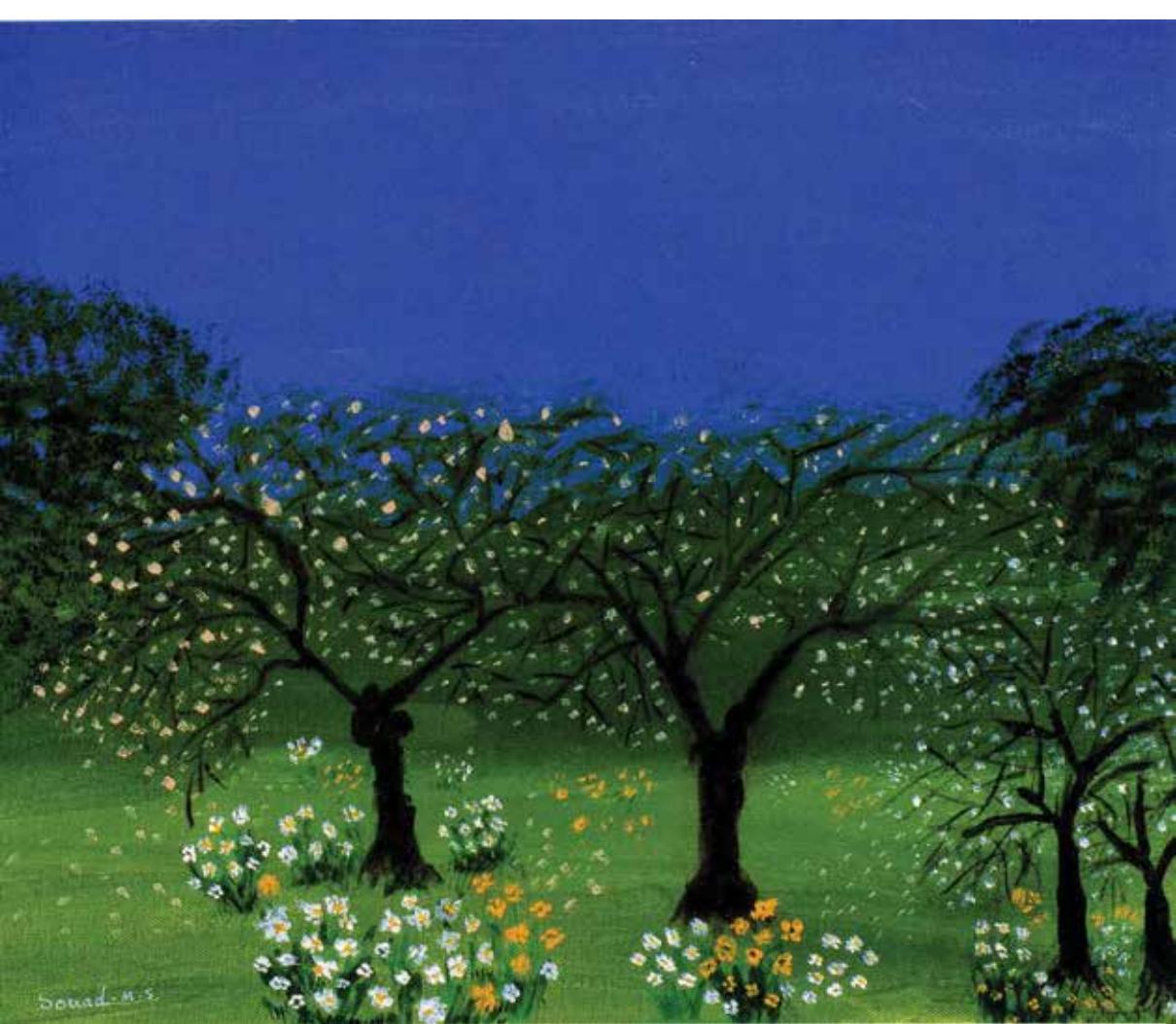
Suad

Ja sam žena iz svemira dalekoga
I sazvježđa još daljega
I neću pokleknuti pred slatkim obećanjima
Niti pred prijetnjama
Suad

Ja sam beduinka
I čuvam u svojim uspomenama
Sjećanja na mučna vremena
A ispod kože ove skrivam mirijade sunaca
Suad

Ja sam stamena palma arapska
I žena što glas diže protiv nepravde i okova
Zato, blagoslovljena neka je pobuna moja
Suad

(Iz zbirke *I cvijeće... zna za srdžbu*)

Najveće drvo na svijetu

Dok bijah djevojčica
Zamišljala sam kako je drvo
Na ovom svijetu najveće mjesto.
A kada sam postala žena
I popela se na tvoja ramena
Spoznah da ti si veći od svakog drveta
I snatrenje međ' tvojim rukama
Slatko je...
Tako je slatko
Poput počinka ispod sjaja mjesecева.

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

DUDAMS
93

Miris

Dok se na aerodromu opraštam od tebe
I lice tvoje u neznanu beskraju nestaje
Miris čežnje moje prema tebi širi se.

Putnici što prolaze
Tad čudan miris osjete.
To miris je žene
Što izgara sred čežnje ljubavne.

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

Neobičajeno čitanje

Ne čitaj moje pjesme
S desna na lijevo
Kao što je u arapskom jeziku.
Niti ih čitaj
S lijeva na desno
Kao što je pravilo latinsko.
Niti odozgo prema dolje
Kako nalaže pismo kinesko.
Čitaj pjesme moje polako i jednostavno,
Kao što sunce čita vlati trave,
Kao što ptice čitaju
Knjigu ruže...

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

Moja lekcija

Ne ljuti se što jako sam stidna
Jer, ja sam isposnica, a ti onaj što sve jako dobro zna.
Ti što najbolje riječi skladaš
Molim te jednu priliku da mi daš
Kako bi i ova ptica malena
Lekciju naučila.

Nježno uzmi mene i djetinstvo moje
Jer ja još učim hodati,
A ti si već čovjek veliki.
Ti jako dobro poznaješ žene
A ja još ne znam šta nos mi je, a šta su usne.
Zato pitam se:
Odakle ti sve te riječi najljepše,
Jer ja slovo prozboriti ne umijem.
Zaljubljena sam, bez snage i nemoćna
Žena koja voli čežnjom je slomljena.
Zaboravila sam sve što naučio si me o ljubavi,
Zato mi oprosti,
Jer ti znaš praštati.

Ti... Označio si svaki moj trag
Ti... Što uvijek nagizdan si, zauvijek drag.
Ti... Što donosiš spokoj duši,
Ti stamen si.
A ja oko sebe kružim
I letim.
Zemlja ispod mene
Spaljena je,
A ispod tebe baršuni i svile.
Između nas razlike su velike, najdraže moje.
Ja sam stidna, a ti neustrašiv.
Ja sam vezana, a ti slobodan.
Ja pod čadorima, a ti slobodno gledaš

Ja...
Ja sam itekako neznana
A ti poznat, sav okićen slavama.

Između nas razlike su velike, najdraže moje.
Jer ja sam carstvo,
A vladari su roda muškoga...

(Iz zbirke *Žena bez obala*)

Mornar

Tvoj me glas podsjeća
Na kapi-kiše.
A tvoje oči sive
Sjete me
Na septembarsko nebo i oblake.
Tuge tvoje podsjeti me
Na tugu ptica što odlaze u zbjegove.
Lice tvoje
Sjeti me
Na djetinje trene nevine.
A miris tvoj
Podsjeća me
Na miris kahve
U rimskim kafeterijama.

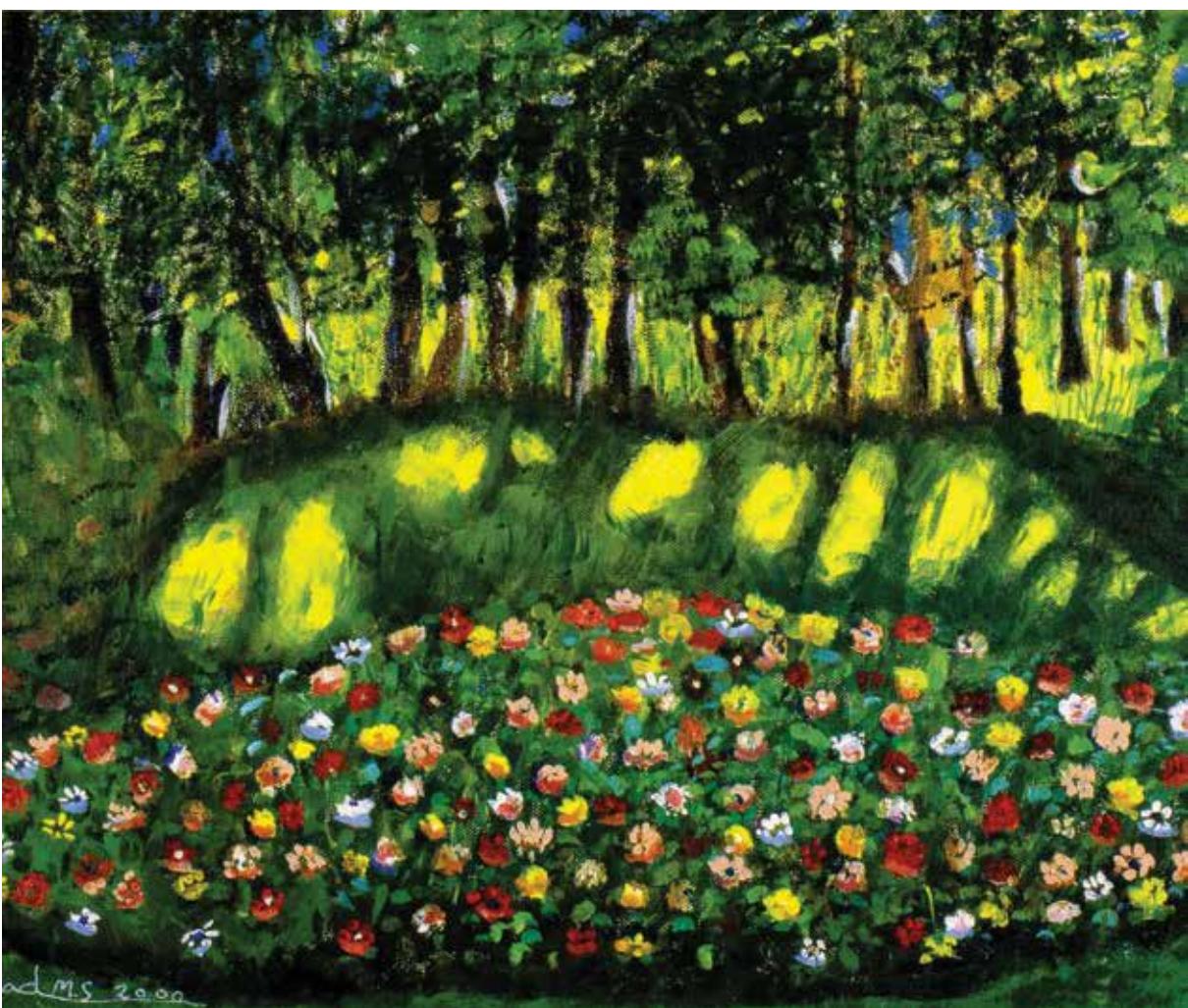
Šta mogu učiniti za tebe?
Ti, čovječe,
Čije su usne raspučile soli morske
Čovječe,
Koga su progonile lađe gusarske
I njegovo tijelo svim kontinentima pronijele...
Želim da uđem
U tvoje košulje otkopčane
I rane neizvidane.
Da budem dio
Tvoga nemira,
Tvoje sudbine
I smrti tvoje prelijepa.

Želim biti na pramcu tvoje lađe
Koja ne zna za stanku niti luke...
Lađe koja ne poznaje otoke
I koja ama baš nigdje

Ne pušta sidro svoje.
Želim te sakriti u grudi ove,
Kada oluje zaprijete
I vjetrovi potrgaju okove,
Pa da zajedno preživimo
Ili jedno s drugim potonemo.

(Iz zbirke *I cvijeće... zna za srdžbu*)

ad MS 2000

Pepeljasta simfonija

Prijatelji moji,
Ove večeri
Poželjeh da vam kažem
Pokoji stih ljubavni.
Jer, žena, bez obzira na godine
Na boju svoje kože,
I na svoje stavove,
Govoru ljubavi ponizno pokorava se.
Poželjeh da vas barem na kratke trene
Prenesem iz beskraja pustinje
U kraljevstva vlati trave.
Prijatelji moji,
Poželjeh da vam kažem
O melodijama srca.
Ali, mi smo u dobu arapskome
A u njemu svaki damar utihnuo je.

Prijatelji moji,
Na koji način da zanemarim
Ovu domovinu
Što sva je u raljama straha?
Kako da pređem preko pustoši duhovne
I očaja narodna,
Preko smrti i nerodnih godina?

Prijatelji moji,
Poželjeh da vas uvedem u vrijeme poezije.
Ali, žalosti, divlji i lud ovaj svijet je
Svaki stih on razdire.
Prijatelji moji,
Nadam se da će od vas naučiti
Kako o slobodi pjeva
Onaj što je na dnu bezdana.
Nadam se da će od vas naučiti
Kako na krošnjama tuge
Cvijet raste.
Nadam se da će od vas naučiti
Kako pjesnik sklada stihove
Dok na užarenom ražnju vrti se.

Ovo nije vrijeme poezije niti pjesnika.
Da li iz tijela siromaha klasje niče?
Da li ruža cvjeta na vješalima?
Da li iz zjenica mrtvih cvijeće grimizno rađa se?
Da li će se iščiliti bar jedna pjesma
Iz ovog vjekovlja smrti i ubijanja?
Ili će kap vode poteći iz kamenih uspomena?
Poput zrna kineske riže...
Nalik jedni drugima su ubice.
Ubijeni oplakuje ubijenog
Lobanja tuguje za lobanjom
I cipele
Jedna do druge ukopavaju se.
Niko ne zna gdje mezar je Halladža
Jer pola onih što stradaše
U ovoj povijesti uma
Ostali su bez imena svojega...

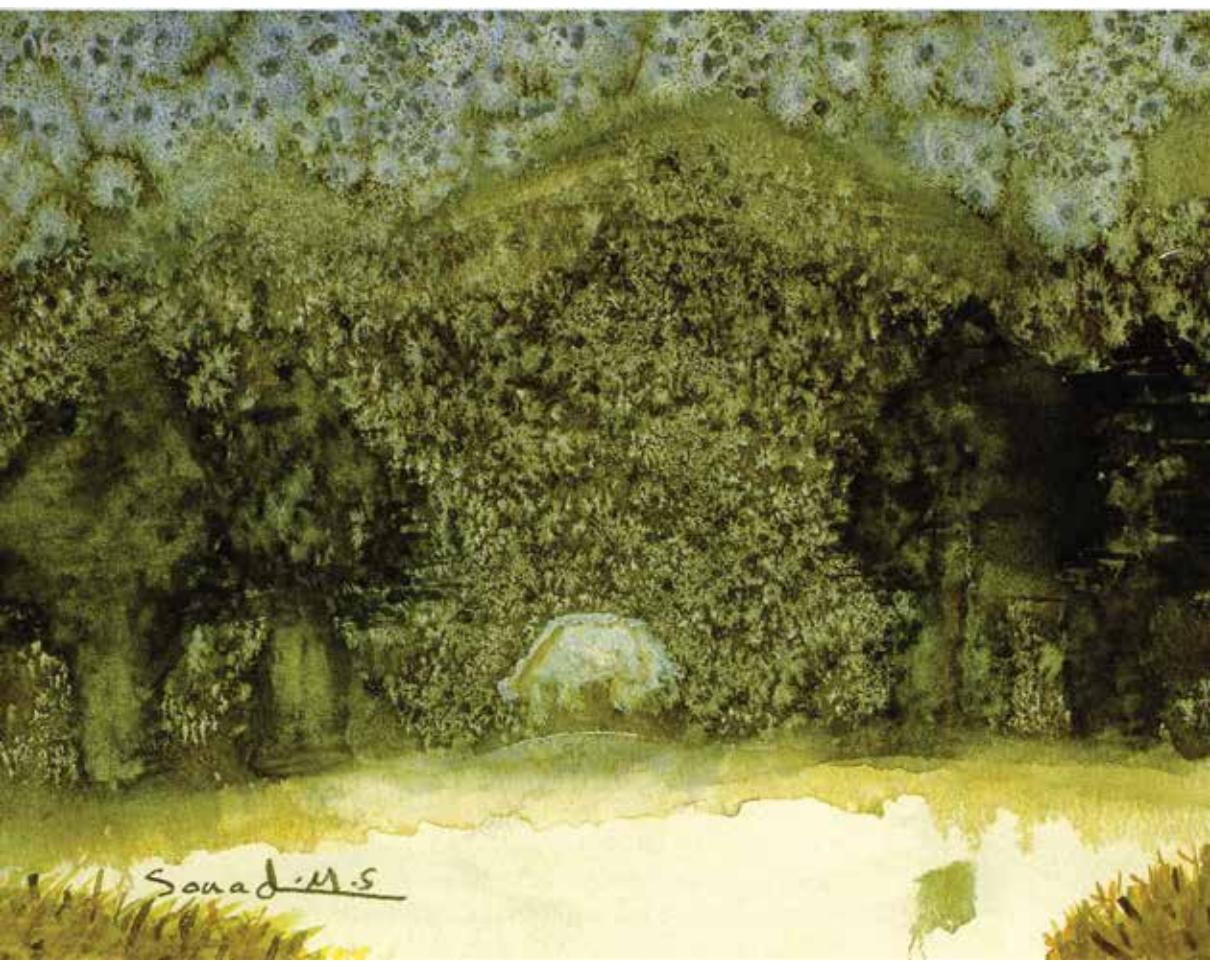
(Iz zbirke *Povedi me do granica Sunca*)

Noć kada su odveli Fatimu

U ovim gradovima kastrira se ženska poezija
I sunce se vješa nakon izlaska
Sve kako bi se zaštitila porodica.
Žena se ubija ako prozbori,
Misli,
Ako piše
Ili voli.
Ubijaju žene
Da bi oprali ljagu sa porodice.

U ovim gradovima ne žele vidjeti hrabru ženu
Nit onu koja se ljuti
Kao ni onu koja iz porodičnog kruga izlazi.
U ovim gradovima ne žele
Vidjeti ženu koja predvodi karavane.

Ovi gradovi progutali su žene
I istopili sreću
Na ljetnoj vrućini...
U ovim gradovima na svakom su uglu nesreće.
Iza svakog kamena zabrane
Zbog kojih svi smo djeca nevjere.
Zbog kojih žene poput stoke
Odlaze u postelje
Na dan vjenčanja.
U ovim gradovima
Ne može plivati riba
Ne može letjeti ptica.
Ovi gradovi ne vole kad cvatu ruže
I raskrile se latice.

Souad M.S

Oni ne vole putnike i prolaznike
I u svojim snovima
Vide samo seks i krevete.

Ovi su gradovi prekrili svoja nebesa
Mumije napravili od žena.
Jer u njima grijeh je pokazati lice
Grijeh je glas pustiti,
Misliti,
Pjevati
I voljeti.
Grijeh su i mjesec zeleni
I pisma plavetna.
U ovim gradovima nema proljeća
Niti zime
U njima oko ne smije pustiti suze.
Ovo su gradovi
Slijepi i bez pameti.

I šta od mene žele
Gradovi tromi,
Usnuli i nemarni?
Ja sam ratnica,
Ranjena i slomljena.
Ako od mene žele pamet,
Ne želim nikada biti pametna.
Šta radi žena dok liju kiše?
Šta da radi žena dok oko sebe dane niže?
Kako ona može posaditi ruže
U bezdanima ovim gdje sve pustoš je.

Šta žele od žene u ovim krajevima?
Da bude kuhana
Ili dobro pržena.
Da bude sva od masti i sala.
Da bude nevjesta najslađa
Na usluzi trena svakoga.

Da bude malena, neznatna i neuka.
Sve to su „mudri“ savjeti
Kako da se očuva porodica.

Oprostite,
I još jednom oprostite...
Ali, ja se neću odreći bića svojega,
Zauvijek će hoditi sama
Ispred karavana,
I bit će zauvijek ratnica
Živa ili mrtva.

(Iz zbrike *Povedi me do granica Sunca*)

Među riječi posij me

Jako se bojim
Da ljubav ova postane navika.
Jako se bojim
Da izgori san i raspadne se vrijeme.
Jako se bojim
Da ugasnu pjesme i utihnu želje.

Jako se bojim...
Da na nebu nijedan oblak ne ostane,
Da nikada više ne bude kiše,
Da nestanu u šumama krošnje.
I zato, iskreno molim te
Među riječi posij me.

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

Žensko računanje vremena

Za moje osjećaje ne postoji zimsko vrijeme
Niti postoji ljeto za čežnje moje.
Svi satovi svijeta
Kucaju jedno vrijeme
I to kad dođe čas da s tobom sretнем se.
Svi satovi svijeta stanu u jedan čas
Kada
Uzmeš svoj kaput... i odeš od mene.

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

Pobjednica

Znala sam – i prije svog rođenja – da voljet ću samo tebe
I nakon što sam došla na ovaj svijet, još uvijek volim te
Zato najveći uspjeh kojeg sam ostvarila kao žena
Jeste da zauvijek volim te...

(Iz zbirke *Uresi na haljini Kuvajta*)

Ako

Ako odlučiš jednog dana
Da više ne budem ti draga...
Učini to tiho pištoljem
Koji ima prigušivač bola...

(Iz zbirke *Uresi na haljini Kuvajta*)

Nova definicija Trećega svijeta

Zato što ljubav je kod nas
Osjećaj trećega reda
I žena grđanin trećega reda
I zbirke poezije knjige trećega reda
Eto, zbog toga nas nazivaju narodima Trećega svijeta.

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

Novi vjerovjesnici

Svaka vjera naslijedi se
I dođe do nas kao tradicija
Osim ljubavi
Jer to je vjera jedina
Koja svoje vjerovjesnike uvijek iznova rađa.

(Iz zbirke *Uresi na haljini Kuvajta*)

Najduža rijeka na svijetu

Kada s tobom plešem
Moj struk postaje poput klasja,
A kosa moja
Na svijetu rijeka najduža.

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

Snaga zaljubljenika

Moj pasoš je tvoje lice,
S njim prelazim na svijetu puteve sve.
Uđem u sve luke, aerodrome i stanice.
I kada službenici ugledaju te
Skrivenog u mojim očima
Otvaraju mi raskošne salone.
Donose mi cvijeće i mirise
I za me čine sve najbolje.
Jer znaju da sam ja
Žena beskrajno zaljubljena...

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

Ljubavni udar

Kazali su mi u Švicarskoj
Da oblačim toplu odjeću od vune
Kako bih se zaštitila od udara zime.
Poslušala sam ih
I sebe sam umotala
U stotine kaputa,
Stotine kapa i vunenih šalova.
Međutim, koliko god da sam tijelo zaštitila
Zaboravila sam da zaštitim srce
I njega je pogodila
Strijela ljubavna.

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

Kultura

Ti si prvi intelektualac kojeg znam
A da mu rod nije nacionalni problem
I koji ne koristi krevete
Kao podij za svoje govore...

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

U tvom zagrljaju

U tvom zagrljaju

Tuđina...

Postaje domovina.

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

u Mocartovoj kući

Kada smo u Salzburgu ušli
U Mocartovu kuću,
I kad me on ugledao s tobom,
U mojim očima video arapsku surmu,
Sjeo je za svoj stari klavir...
I odsvirao Figarovu ženidbu
Zaboravivši pritom svakog drugog posjetioca.

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

Pitanja

Pitaju me koja je boja neba
Da li je to plava?
Ili crvena?
Ili, pak, ljubičasta?
A ja im kažem da to trebaju tebe pitati
Jer moje nebo si ti...

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

San

Sinoć sam sanjala
Da sam jedan klas
U prostranstvima tvojih grudi...
Bojim se taj san tebi ispričati
Da me ne odvedeš do gradskog pekara,
Da me pretvori u slasno tijesto
Koje bi ti pojeo...

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

Čovjek koji neće doći

Uspinjem se na sam vrh ljubavi
Sve dok ravnotežu ne izgubim
I bacam se bez straha
U prostranstva tvojih prsa.
Do tebe stižem
U dvadeset hiljada komadića
Pa, molim te, da sakupiš moje dijelove
I sastaviš me...

Sudaram se sa oblacima tvojih očiju
I sama se pretvaram u kišu...
Ulazim u svježinu tvojih vodenih usana
I postajem šuma blagorodna.
Kad god dodirnem te
Pretvaram se u polja lala
Ili beskraje ljiljana.
U snovima te gutam kao voće najslasnije
I sokovi teku zidovima mojih uspomena.
A kada se jutrom probudim
I sama pijem svoju kahvu
Osjetim beskraj njene gorčine...

Čovječe, kojeg golim okom ne mogu vidjeti
Nije bitno da stvaran postaneš
Niti da se ukažeš
U liku grčkih božanstava
Ili u odori Budinih svećenika.
Ja dobro znam
Da očekujem čovjeka
Koji doći neće nikada.
I da stihove oye
Pišem na površini vode
I kazujem ih vjetrovima.

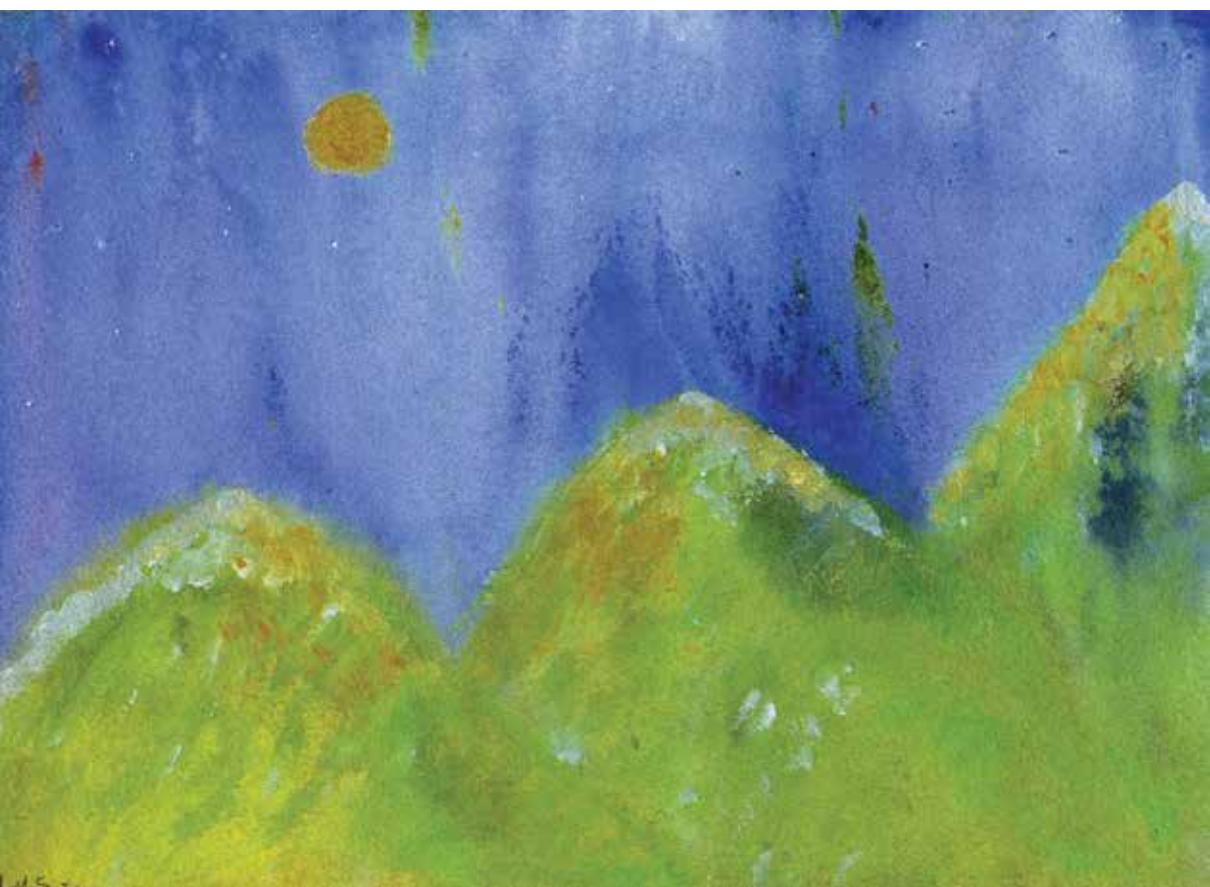
(Iz zbirke *I cvijeće... zna za srdžbu*)

Mjesec na potjernici

Sve oko mene raspada se
I nestaje...
Radost.
Nevini dani djetinstva...
Sveske poezije
I drvo snova.
Sve se sužava
Čak i površina mora
Čak tijesan postaje beskraj slobode i spokoja...

Čak su i sunce u ovo sivo vrijeme
Odveli iz kuće
I osudili na petnaest godina zatvorske kazne
Pod sumnjom da je dijelilo svjetlosne letke
Prozorima građana.
I sliku mjesecine
Nalijepili su na svakom gradskome zidu
Tražeći njeno hapšenje
Mrtva ili živa... traži se!

Čak je i klasje pšenice
U kućnom pritvoru.
Ni vrapci im ne mogu dolaziti u posjete.
Čak i naši razgovori u kafanama i preko telefona
Sve je to snimljeno na kasetama
I čuva se u arhivama za javna istraživanja.

Pokušali su da nam oduzmu i poeziju
I spale od ljubavi šumu zelenu,
Da oduzmu muškost muškarcu
I ženstvenost ženi,
Ali, mi
Svom snagom ljubav čemo braniti
Jer ljubav jedina
Može odagnati zle horde barbara
I zaustaviti najezdu očajnih vremena...

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

Souad.119.5

Uresi na haljini Kuwajta

O, jutro pobjede, ljubavi moja
Kuvajte...
Ti, ptico morska, najljepših boja!
Nakon sedam mjeseci sužanjstva
Postala si slobodna i kao ruža bijela
Procvjetalna iz hartija zaborava.
Klasje je pobijedilo žetaoca,
Ptica ljubavi pobijedila je lovca.
Bog je porazio šejtana.

Koliko si lijepa bila, domovino najdraža,
U trenima tuge i beznađa.
Koliko si bila bistra i čedna
U vremenu zla među narodima,
U doba pobuna i revolucija,
Doba nevjere i zabluda.
Koliko je bila široka duša tvoja,
Domovino najdraža,
Pred kamom dušmanina.
Koliko si bila gorda i visoka
U doba patuljaka!

O, jutro ljubavi,
Dragulju srca
I ogrlice od merdžana...
O, morska zoro, Fejleko,
Zoro valova, Bubjane...
Dobro vam jutro...

O, Mišrefe, Jarmuku, Vafro, Džehro...
O, Šuvejhu, Desmane!
Domovino onih što rođeni su iz pepela,
Palmo prepuna rose i cvijeća,
Najljepše slovo u mojim pjesmama,
O, domovino nad domovinama!

Naša majko, Kuvajte,
Privij nas uz grudi nakon ove tuđine
Jer, voljena domovino, bez tebe
Mi smo vojska siročadi,
Voljena domovino,
Bez tebe smo i bez ljubavi.
Bez tebe ne znamo
Šta mir je, šta zagrljaj topli.
Voljena domovino,
Bez tebe smo putnici izgubljeni
Za dane i mjesece bez tebe ne znamo mi.
Bez tebe, domovino voljena,
Mi smo izgubljeni karavana
Bez glasa, bez govora...

Naša majko, Kuvajte,
Vapimo za tvojim zagrljajima
I u tuđini snagu gubimo.
Sažga nas tuga prognanička.
Iznad nas beskrajni su oblaci čežnje
I nestaju na tebe uspomene nježne.
Sedam smo mjeseci bez tebe
Izgubljeni u nepregledu svijeta i vremena.
Naša majko, Kuvajte,
Prošla su vremena despota
Raspukle su halke njihovih okova
Utihao je zvuk giljotina.
Porušeni su zidovi tamnica.
Klasje je pobijedilo žetaoca,
Ptica ljubavi pobijedila je lovca.
Bog je porazio šejtana...

Mjeseca moj sjajni,
Mjeseca ljetni što nećeš nikada zaći
Bez obzira koliko odreda smrti na tebe slali,
Bez obzira na pustoš, dim i požar bijesni.
Nakon sedam mjeseci
Vratila si se sebi i nama,
Domovino najdraža,
Onim putem kojim se zaljubljenik svojoj dragoj vraća.
Niko ne može spriječiti narod
Da osvoji i pređe zid svoga sužanjstva
I niko, baš niko,
Ne može u staklenku jednu
Zatočiti ljudsku slobodu.

Plemeniti borci što sablje nosite
I domovinu branite,
S vama je srce moje
Dok dušmanina gonite
I slobodu donosite.
Plemeniti borci,
Vi ste neustrašivi i u vjeri nepokolebljivi.
Na vašim rukama
Kuvajtu je došla sloboda.
I sada je naša domovina jaka i ponosita.
Naša je domovina
Jarbol svijeta pravedna.
Plemeniti borci, vi ste slobodu donijeli
Našim bogomoljama,
Našim kulama, bijelim galebovima i našim golubovima.
Plemeniti borci,
Ovu ste zemlju branili
Svojim srcima, dušom i tijelima.
Zbog vas čemo Kuvajt izgraditi iznova
I saditi mladice palmi na našim obalama...

(Iz zbirke *Pisma mojoj domovini*)

Čitajući uspomene u krošnjama

Svake jeseni šetam šumama
Da lice umijem kišnim kapima...
Oko mene cvjetovi raznobojni
 Žuti...
 Crveni...
I oni poput vatre usplamnjeli.
 I tako pitam se
Dok hodim po tim razbacanim safirima
 Da li to lišće je ili misao sama,
 Da li se i šuma odaje tugama,
 Da li se i ona prepušta suzama,
 Da li osjeća teret uspomena.
 Da li je boli?
 Da li pati?
I da li prošlost njenu pamte beskraji krošanja?

Ljubav slobodna, ljubav nesputana

Kada sam zaljubljena
Osjećam da sam poput pera
I da uzdižem se iznad oblaka
Kradem sjaj od sunca
I lovim prostranstva mjesecova.

Kada sam zaljubljena...
Osjećam da sav svijet moja je domovina,
Da mogu prebroditi sve okeane i mora sva,
I mirijade bistrih rijeka
I da mogu
Da jezdim bez dozvola
Poput riječi...
Poput misli...

A kada si ti ljubav moja
Nestane zebnje i straha...
Nestane nemoć moja...
I osjećam da sam najjača među svim ženama.
Iza sebe ostavljam sva obećanja i dogovore
I dozivam tvoje ime
U Parizu...
U Lozani...
U Milanu...

Ulazim u sve kafane svijeta,
Jednu za drugom...
Kazujem svim radnicima na putevima
Svim putnicima u autobusima
Cvijeću na balkonima...
Kazujem čak i pčelama
I mačkama na ulicama
Da sam zaljubljena...
Zaljubljena...
Zaljubljena...

Kuwačkoj ženi

POVODOM DANA ŽENA

Želim da živim u okrilju smrti
I da budem u kolu dok potres zemlju mrvi
A ne u krugu gdje spokoj je i svi su mirni
Želim da živim u očima ljudi
A ne u očima svojim...

Dok lutam svojim zbjegovima
Želim nositi vela gromova
I da jednog dana
Uplovim u vene onog što silno ga volim
I da se ne vratim
Više nikada.
I želim neko vrijeme da pobegnem
Od ljetne apatije,
Mema hladne pećine,
I savjeta mudrih staraca.
Želim izmisliti vrijeme što zadivljuje me.
Želim zasaditi misao
Daleko
Izvan vremena i mjesta, historije i geografije,
Izvan granice svake...

Želim s vjetrom drugovati
I oblake čvrsto grliti.
Želim sunce utrnuti
I mirijade zvijezda ukrasti.
Želim drveće ohrabriti

Da pruži prve korake
I šumu nagnati
Da u trk se dadne.
Želim nagovoriti brdo
Da ustane.
Želim da kazujem
Trena svakoga
I da dok govorim na mojim usnama
Zrije grožđe najljepše.

Ko me shvata zna da želim
Da iz moje ženstvenosti
Izmile ruže i cvjetovi
Da iz nje nebom se raspu golubovi.
I kad ljubav stigne
Da mir i dobro usplamte.
Ko me shvata zna da želim
Da svijet naopako izvrnem.
Da pomjerim sve dane, mjesece i sate.
Ko me shvata zna da želim
Da poeziju u tugu uvijem,
Da u jeziku nova čuda otkrijem,
I dok spavam da najljepši san usnijem
Da me jednog dana
Jedna čvrsta ruka
Baci nebu pod oblake
Da rasplete pletenice im bujne.

Želim kazivati ovo što govorim
I da nad glavom mi ne klate sablje,
Da me u mezar prije vremena ne sahrane
Običaji i tradicije davne.
Želim pobjeći od trga i trgovaca,
Nečasna govora i zluradosti bazara,
Od pretjeranih boja, viška djece i kilograma.
Želim da pobegnem iz kože ove
I kože mojih pradjedova.

Želim da polomim vrijeme na bezbroj komadića

Želim da vratim sve godine života

Što skrile su se u nutrinu ogledala.

Želim da vrismem...

Da glasno kažem...

Da protestujem...

Da ubijem povijest mirisa, dima i sužanjstava.

Želim

Da pobegnem iz mema svetih mjesta

I od onih kojima slatka krv je naša.

(Iz zbirke *I cvijeće... zna za srdžbu*)

Jahja iz Palestine

I dok su damari nevine djece kucali na kamena vrata
Stanovnika pećine
Ispod sufijskih odora stiskale su ih muke,
A nad uzglavljem dahtale su zvijeri dušmanske.

Bilo je to prije dvije godine
Baš onog ljeta arapskoga
Što ličilo je na pile
Koje se čuva na dnu frižidera.
Sve je bilo hladno i studeno
I poput kabura tiho.
Nigdje biljke, kapi mlijeka,
Nigdje drveta,
Nigdje kiše ni mjeseca...
Baš tada Arapi su čekali nešto veliko
I prije dvije godine, to se i desilo.
Bog je obradovao ovaj narod strpljivi
Dječakom što zvao se Jahja.

Palestinska intifada
Ona je Jahja (uvijek živa).
Ma koliko dugo da je čekamo
I u trenu kad sumnjati počnemo
U našu moć i snagu
Ona je tu... Dolazi Jahja
Kad se rodio iz usta mu nije tekla poezija najljepša,
Niti je bešika njegova bila zlatna i svilena.
Njega nisu kupali uljem od ruža i jasmina.
On je Jahja iz Palestine...
Rodio se na prašnjavim ulicama Gaze,
U sokacima Nablusa
I Ramallaha.
Ukopan je na tim istim ulicama.
Jahja iz Palestine moj je sin...

I sin svake Arapkinje.
Pa, samo zamislite kakve junake
Rađaju majke te nebrojene...

Šta da vam kažem o Jahji iz Palestine?!
On je najbolje dijete i naš prvak
Uistinu, Bog je veliko dobro podario strpljivom rodu arapskome
Sa ovim dječakom, Jahjom iz Palestine...

Šta da vam kažem o Jahji iz Palestine?!
On je najbolje dijete i naš prvak
To je lijep dječak, pametan i veoma hrabar.
On druge nadahnjuje.
Od samog Boga Jahja uputa je.
On nas uči i nadu ulijeva.
Jahja iz Palestine probudio nas je
Iz oronulosti i jadikovke učmale.
On je probudio narode klonule.
Jahja iz Palestine prekinuo je doba suše,
Odagnao godine nerodne.
U pustinju naših duša
Donio je miris nade i uspjeha.
Donio je kišu i prve dahe proljeća.

Neka Uzvišeni Bog čuva Jahju iz Palestine
Od zla svakoga.
On nam je radost jedina.
On je kap života nakon smrti i sivila.
On je znak mladosti nakon što nam je kosa
Sijedim bojama oronulosti usplamtjela.
Neka Uzvišeni Bog čuva ovog lijepog dječaka
Od zla svakoga
I od zavisti zavidnika.
Moje srce uvijek strepi zbog Jahje.
Ne zbog zla tudina,
Već zbog zla i spletke
Nekih Arapa.

(Iz zbirke / cvijeće... zna za srdžbu)

Znam toga čovjeka

Med' svim ljudima svijeta
Poznajem jednog čovjeka...
Koji povijest moju dijeli na dva dijela.
Poznajem čovjeka
Koji me osvaja...
Oslobađa...
Koji čini da sam cijela i potpuna...
Koji me u prah rastvara...
I koji me skriva među svojim snažnim rukama.

Med' svim ljudima svijeta
Poznajem jednog čovjeka...
Koji je nalik grčkim božanstvima,
Koji blista poput munja
Sa čijih usana lije kiša proljetna.
Znam tog čovjeka...
Dok pjeva u šumama
Slijedi ga more krošanja.

Znam tog mitskog čovjeka
Ispod čijeg kaputa raste pšenica
I cvjetaju polja zelena.
Znam čovjeka koji čita
Sve što piše mi u trepavicama
I koji sluša muziku
Sjaja očinja.
S njim hodim

Uprkos ludim vjetrovima i žestokim olujama.
S njim hodim, poput laneta,
Nikada ga ne pitam ni gdje ni kada.

Znam tog čovjeka
Koji poznaje šta kriju pupoljci cvijeća
Koji zna bezbroj tajni,
Povijest vremena,
I ime svake ruže.
Susrećem ga na svim stanicama,
Vidim ga u svim vozovima.
Znam tog čovjeka
Koji ma gdje da ode
Prati me poput sjene,
Poput sudsbine.

Međ' svim ljudima svijeta
Poznajem jednog čovjeka...
Koji je kroz život mi prošao
Poput noći...
Naučio me jeziku bilja,
Jeziku ljubavi,
I jeziku kapljica vode.
Oko mene skršio je okove
Vremena pusta
I promijenio poredak stvari i svijeta.

Znam tog čovjeka
Koji je u meni probudio ženu
Dok sam mu bježala.
I koji je pustinju srca ovoga
Pretvorio u oazu prepunu zelenih krošanja.

(Iz zbirke *I cvijeće... zna za srdžbu*)

Veto na ženstvenost

Kazuju mi:
Pisanje je grijeh veliki
Zato nemoj pisati.
Slova su zabranjene čini
Nemoj im se ni približiti.
Pjesme su otrova pehari
Teško onom ko ih piti pomisli.
Ali, evo me
Mnogo sam popila
Ali otrov sa moga pisaćeg stola
Nije me ubio.
Evo me, tu sam.
Mnogo sam pisala
I veliki sam požar
Rasplamtljela u svim zvijezdama.
Ne osjetih da se Gospodar na mene
Naljutio ikada
Niti da je to uvrijedilo Poslanika.

Kazuju mi:
Govor je odlika muškaraca
Ni riječi da si izustila!
I skladanje poezija muška je rabota
Nikog da si zavoljela!
Pisanje je duboko more
Pazi da se u njemu ne bi utopila.
Ali, evo me, to sam ja.

Mnogo sam voljela
Evo me,
Dugo sam morima plivala.
I nisam se utopila
Uprkos silnim valovima.

Kazuju mi:
Da moja poezija srušila je zid dostojanstva
I da poezija pripada samo muškarcima.
Zar je moguće da rodi se pjesnikinja
Sred plemena istočnoga?
A ja se smijem ovim besmislicama.
I ismijavam one koji žele ženu u pjesak zakopati
U vrijeme ratova zvijezda.
Pitam se:
Zašto bi poezija bila dozvoljena samo muškarcima,
A glas žene bio grijeh i sramota?

Zašto?!
Podižu ove bedeme izmišljene
Međ' poljima i šumama
Međ' oblacima i kišama,
Međ' muškarcima i ženama?
Ko je kazao da rod ima poeziju?
Da rod ima proza?
I misao sama?
Ko je kazao da priroda
Ne želi čuti glasje prekrasnih ptica pjevica?

Kazuju mi:
Razbila sam nišan svog mezara...
I to je istina.
Kazuju da sam ubila šišmiše svog vremena.
I to je istina.
Iščupala sam korijene licemjerstva

Svojim stihovima.
Skršila sam vrijeme okova.
Pa, ako me povrijede...
Najljepša pjesma je ona ranjena...
Ako me stave na raspela
Hvala im što učinili su da budem zajedno
Sa Isaom.

Kazuju mi:
Ženstvenost je nemoć.
I da je najbolja žena
Ona poslušna i zadovoljna.
Kazuju da sloboda
Zabluda je najveća
I da je najbolja žena ropkinja.
Kazuju mi:
Da žene koje pišu
Vrsta su posebna
Koja ne raste u pustinjama.
I da je pjesnikinja
Samo žena suvišna!

Smijem se svemu
Što o meni kazuju.
Odbacujem mišljenja vremena koje zna samo za oružje
I nastavljam pjevati na planinama visokim.
Znam da proći će oluje i gromovi.
Proći će svađe i bjesnila.
Prestat će doba šišmiša.
Znam da svi oni proći će
A da ja...
Ja ostajem za vremena sva...

(Iz zbirke *Ženine mrvice*)

Cvijet mora

Kuvajte, Kuvajte,
U tebi su luke svih vremena
I oaze ljubavi, i tla sigurna.
U tebi narod je veliki.
Ti si zemlja svježinom rose ispunjena.

Kuvajte, Kuvajte,
Tvoje su obale izglačane
Poput ogledala...
A more nam jutra svakoga
Donosi poklone bezbrojne.
Čaj mogu oca,
Osmijeh moje majke,
Šapat mojih stihova,
Šolju mlijeka,
Prije nego što podem u školu,
I prva pisma ljubavna
Što stvarala su oluje u mojim venama...

Kuvajte, Kuvajte,
Opisujem te nježnošću cvijeća,
Najljepšim stihovima...
Ti u srcu trag si najdublji
Ti.
I niko drugi
Niko drugi...
Sve do kraja mog života.

Kuvajte, Kuvajte,
Ovdje su počela Sindibadova putovanja...
Ovdje se ruža mora rascvjetala.
I krenuo je sin Madžidov
Brati zvijezde i saditi palme,

Uzdizati u teška vremena gradove.
U vodi ovog zaljeva
Zajedno se kupaju palme i poezija.
Polja su postala zelena
I Suad je došla...²

Kuvajte, Kuvajte,
Volim te...
Poput sunca ti obasjavaš svjetove.
Volim te...
Poput zemlje klasjem svojim hraniš gladne.
Sa uplašenim dijeliš brige...
Sa junacima vidaš rane...

Kuvajte, Kuvajte,
Sloboda je tvoja duga tradicija.
I svako čedo u tvome naručju sigurno je.
U tebi je čast Arapa od davnina...
Ona izvire iz korijena tvojih palmika.

Ostani putokaz najveći
I zvijezda što plamti.
Izgubljenima svjetionik budi.
Jastuk umornima...
Budi najnježnija majka
Koja grli svako svoje dijete.

كويت ويسعدني أن تظل بلادي ملاذ العصافير من كل جنس
ويسعدني أن يكون تراب بلادي مزار البنفسج والشهداء

Kuvajte, Kuvajte,
Svijet arapski zabranio je govor
I još je naredio
Da ubiju se ptice sve i svaki golub.

² Aluzija na slavnu pjesmu Kasida al-burda koju je ispjевao Ka'b Ibn Zuhejr kao pohvalu poslaniku Muhammedu, a.s. u VII stoljeću, a koja počinje stihovima Banet Suad (Suad je otišla...)

A mi smo ptice izgnane
Koje samo žele imati pravo da govore.
Mi smo ptice mudre i pametne.
Ne želimo da nam iko mozak ispire
Niti da nam kosti lome.
Mi smo slova što se za slobodu bore
I stihovima pobijedit ćemo vrijeme zla i tiranina.

Sretna sam da moja domovina
Bude gniazdo svim pticama.
Dom pjesnicima.
Sretna sam da zemlja moje domovine
Bude konačište ljubičicama i šehidima.
Sretna sam da moja domovina utočište bude
Svima što u arapskim ratovima stradaše.
Sretna sam da moja domovina
Bude otok slobode beskrajne
Da zora dođe kada poželi,
Da kada god hoće zatutnje morski valovi
I kada želi da se more rasrdi.
Sretna sam da moja je domovina luka prostrana
I prozor koji nam donosi dašak slobode i mira.
Da iz naših domova potekne novo vrijeme,
Da vinemo se u nebo,
Da započnemo nova putovanja
I da zauvijek otvore se vrata svih tamnica!

(Iz zbirke *Ženine mrvice*)

Nemogući odmor

Došla sam u Evropu
Da me minu sve uspomene na tebe.
Kad opet ti,
Skriven u mojoj torbi.
Dodatah da se odmorim od vrtloga ljubavi
A, opet, tu si ti.
Svojim valima uzdižeš me do nebeskih visina
A potom me vraćaš ka svojim grudima.
Pokušala sam pobjeći od tvoga dubokog glasa
I mirisa što sve nadvladava.
Ali,
Ja ustvari bježim samo tebi.

Došla sam u gradove sjevera
Da provedem nešto svoga odmora.
Ali ti si bio na svakom sjedištu aviona,
U svakoj sobi hotela,
U svim vozovima i automobilima.
Ostavio si me da spavam na trotoarima.

Otišla sam na udaljene otoke Kariba
Gdje niko ne želi ići i gdje ne dolazi nijedna lađa.
Ali, kada sam otišla do morskih obala
Ti si se poput nemani pojавio iz morskih dubina
I progutao me.

Svi moji putevi
Bili su tinta na hartiji.
Sva moja putovanja bila su protiv zemljine teže
Jer nema mi odmora dok očekujem tebe...

Kako sam samo bila naivna
Dok sam otvarala vrata ovoga pakla

I ruke svoje sagorjela,
Kapute i sve haljine što sam ih kupila.
Sve sam u vatri sažgala
Osim uspomena.

Ko će me sačuvati od ovih kiša u Evropi
Nakon tvoje smrti?
Ko će biti moj štit i bedem?
Ko će me u džepu svog kaputa skrivati?
Ko će me u svome satu čuvati,
Na dlanu držati
Kada na me navale oluje i vjetrovi?

Šta radim u ovim kafanama
Punim duhova i aveti?
Kako da budem u njima
Kad svako lice i glas svaki
Na tebe podsjeća?
I dim kojeg udišem
Tvoj je.
Šta da naručim od konobara
Kada ćeš izaći pred mene
Iz svake šoljice kafe koju popijem?

Bolne i mučne zime su ove
Bez tebe.
Bolan je zvuk drveta
Dok izgara
U pećima britanskih sela.
Mučan je otkucaj Big Ben
Bolan je okus Earl Grey čaja
Kojeg smo zajedno pili
Tačno u pet.
Bolni su zvuci kašika i noževa
Dok sijeku sir
I režu vene srca mojega!

Ko će smiriti lude vihore?
I žestoke kiše?
Hladne mrazove?
Zubi mi cvokoću od hladnoće.
Tijelo drhti od čežnje.
Srce umire od samoće.

Sve moje uspomene bolne gasnu bez tebe.

Pa, kako da budem mirna

U ovim dalekim gradovima

Kojima smo zajedno šetali

U čijim kafanama smo zajedno šaputali,

I u čijim smo vrtovima bezbrižni ležali.

Kako da me razumiju ovi gradovi

Kad znaju da uvijek kraj mene bio si ti,

Kad znaju da uvijek sam držala tvoju ruku,

Dok zajedno smo radosni šetali?

Ovako samu ni oni me ne mogu prepoznati.

Voljela sam zime jer su ličile na tebe

I na mene.

Dok smo bili mali vragolani,

Strasni ljudi,

Ludo zaljubljeni.

Voljela sam zimu jer nam je darivala taj pokrov bijel

I pokrivala nas ogrtačem snježnim.

Grijala nas je svake noći

Uljem od kamfora

I žarom ljubavnim.

Zašto si odnio zimske ljepote

Ulje, drva i kresivo...

Ljubav, čežnju i vunene deke?

Zašto si mi iz očiju ukrao sve dugine boje?

I ostavio sliku moju

Crno-bijelu?

Zašto si ispod mene ukrao čilim izatkan od jezika,

Pa sam nakon tebe nijema ostala?

Sva doba ništavna su bez tebe.

Ljeto je nemoguće.

Jesen

I proljeće.

Zima nije što nekad bila je

Uz tebe.

(Iz zirke / cvijeće... zna za srdžbu)

Budi mi prijatelj

Budi mi prijatelj
Budi prijatelj
Kako lijepo bilo bi
Da smo ostali prijatelji.
Jer svakoj ženi treba
Čvrsta ruka prijatelja.
I da čuje lijepe riječi.
Svaka žena treba šator topli
Što su ga satkale riječi,
A ne oluje od poljubaca.
Pa, zašto, prijatelju moj,
Zašto te nisu zanimale sitne stvari?
Zašto nisi mislio o onome šta žena želi?

Budi mi prijatelj
Budi prijatelj
Jer želim katkad s tobom po travi hodati.
I zajedno s tobom poeziju čitati.
Ja sam sretna da slušam tvoje riječi.
Pa, zašto te zanima samo izgled moj?
Zašto zapažaš šminku na mojim očima,
A ne znaš koliko sam pametna?
Treba mi razgovor, kao što zemlji treba voda.
Zašto primjećuješ samo narukvice na mojim rukama?
Zašto je u tebi toliko tragova Šahrijara?

Budi mi prijatelj
Budi prijatelj
Nećeš izgubiti čast i muževnost.
Ali, ti poput ostalih istočnjaka
Želiš biti samo heroj bez igdje ikoga.
Zašto si sve pokvario?
Zašto se nazivaš zaljubljenikom kada nisi to?
Svaka žena na svijetu treba rijeći duboke i nježne,
I da usnije nad klavirom ili na koricama knjige.
Pa, zašto zanemaruješ sve što meni važno je
I zagledaš se samo u haljine moje?

Budi mi prijatelj
Budi prijatelj
Ne tražim da me nešto ludo voliš,
Jahte da mi kupuješ,
Dvorce da mi gradiš,
Da mi parfeme francuske donosiš,
Niti da mi ključeve od mjeseca pokloniš.
Sve to ne čini me sretnom.
Jer moje su želje male,
Baš kao i nade...
A to je da satima zajedno hodimo
Sred melodija kiše...
Želje su moje
Da čujem ti glas
Kad me utihnu tuge
I kad boli najezde.

Budi mi prijatelj
Budi prijatelj
Jer jako mi treba luka spokoja
Umorna sam od ljubavnih priča,
I legendi u kojima je žena poput mermera.
Zato, nešto mi kaži, dok smo zajedno.
Pitam se zašto čovjek sa Istoka
Kada sretne ženu zaboravi pola svoga govora.
Zašto u njoj ne vidi ništa više osim slasna zalogaja
I golubičinog guguta?
Zašto otkine jabuku sa drveta
I onda se dubokim snom zadrijema?

(Prva pjesma u zbirci *Na početku bijaše žena*)

Posljednja sablja

Pred dušu mog supruga, saputnika i učitelja, Abdullaха Mubareka

Evo, враћаš se poput sablje umorne
I u srcu Kuvajta puštaš melodije tužne.
Ti si orao što krv ga je oblila
Stamen i snažan u vremena zlehuda.
Tuga za Kuvajtom te potpuno slomila
Pa si poput visoke planine što leđa je povila.
Nisi uspio doživjeti da tvoje oko svjedoči
Kako nam dušmanin kapije razara i zavičaj pali.
Mučno je slobodnim ljudima da se predaju
Sudbini moćnoj i da pritom veliki ostanu.
Ti si vitez nad vitezima, sin Mubareka,
Ti si štitio prag i ognjišta svoja.
Tvoji su ati suze svoje i krv gutali
I u boju hrabro umirali.
Gospodine moј, tvoje more više nije plavetno
A dan kao da je slijep postao...
Braća, a dušmani ovuda su prošli
Našu su povijest lažima ispunili.
Naše su prvake ubili iz zavisti
A siromasi su još siromašniji postali.
Izdali su Haruna al-Rešida
Spalili su bezbroj knjiga.
Ubili su halifu al-Mensura,
Uništili čast žena.
Oskrnavili su mezar Husejna
I nisu ostavili kamen kraj kamena.
U našim poljima ne ostaviše nijednu granu zelenu
Nitи palmu. Protjerali su svaku pticu.
Rastocili su Kuvajt kao da je jabuka.
Spalili su odjeću na djevicama.
Ko može suditi dušmanima
Koji su ubijali narod bez milosti i bez razloga?
Najdraži moј, puti su brojni, baš kao i tuge,

Zadovoljan i čist idi Gospodaru svome.
Vrijeme mi tijelo razdire
Dok gledam patnje jedine nam domovine.
Izdali su te, prvače svih Arapa
I u mezar te odveli lijepim riječima.
Hoće u ime jedinstva zemlju da nam otmu
A ko želi da sudrug bude tiraninu?!
Od tebe su tražili da blagosloviš njihove čine
Ali slobodan čovjek nikada na ropstvo ne pristane.
Najdraži, ti bio si sav moj rod
Moj otok i obala čarobna.
Ti si bio moj šator sred oluja
I poslije tebe sve tuga je i strepnja.
Iako si otišao od mene daleko
Kao da noću tvoj glas donosi mi neko.
Ti si moja jedina radost i moje proljeće
Kad te spomenem u ljepotu pretvori se vrijeme.
Najdraži moj, da postoji barem dovoljno suza
Da od ovih mojih potekne rijeka.
Ko će nam sada nježnost darivati?
Ko će kuću živom činiti?
Ti si moja životna barka, štit i ljubav beskrajna
Ti si svako slovo mojih stihova.
Uvijek si mi davao nježnost i toplinu
Zvijezde i svilu posipao si mojim stazama.
Kao vitez štitio si moja snatrena
Podario si mi okeane osjećaja.
Samo Bog zna, najdraži moj, kakav si bio čovjek,
Učitelju moj, kakav si samo bio heroj!
Najdraži moj, ti si svjetlo istine
Ti čast si naše domovine.
Ti si bio Kuvajt istinski,
Najveći prvak arapski.
Ti si more bez obala,
Uzvišeni te odabralo za čovjeka najboljega.
Najdraži moj bit ćeš za vremena sva
Zjenica moga oka i dah na ovim usnama.
Ti što njedrio si riječi najljepše
Nikad niko zborio nije bolje od tebe.

*London, juni 1991. godine.
(Iz zbirke Posljednja sablja)*

Smućnja

Kuvajčanka sam ja,
Kćerkà Zaljeva.
Mojim venama
Teče slava porodice al-Sabah.
Od nje su moje kćeri i sinovi.
Pa, kako da nam vladaju tirani nasilni?
Kako da nama dušmanin rod obećasti?
Po kojim zakonima njima ova zemlja može pripasti?

(Iz zbirke *Tebi, sine moj*)

Tri telegrama mojoj domovini

I

Zauvijek ćemo ostati
Narod oprosta, darežljivosti i samilosti.
Ako nas jednom rane
Mi ćemo iz rane procvjetati poput ruže.
Čak i ako nam krila slome
Mi ćemo im biti grudi i od krila nešto više.
Ako nam uđu u domove
Dat ćemo im hljeba našega
I podijelit ćemo hranu i piće.

II

Kod nas, Kuvajćana, običaj je
Da ugostimo sunce u naše domove
I da pazimo susjede.
Kod nas, Kuvajćana, prirodno je
Da ne širimo nered i nasilje
I da na razgovor zovnemo sve ptice.
Kod nas, Kuvajćana, učtivo je
Da odbacimo sve nepravde
I da ne volimo silnike i tirane.
Kod nas, Kuvajćana, tradicija je
Da onom koga volimo podarimo srce svoje
I da uvijek štitimo vrijednosti uzvišene.

III

O, vi, što u tijelo mog naroda zarili ste kame
Kažite mi kako zaljubljenik da podigne oružje
Na onog kojega voli?
Kako može oko ubijati svoje zjenice?
Nas, Kuvajćane, ne plaše
Ludi vihori i morske oluje.
Nas vrijeme nikada mazilo nije.
Dobro poznajemo čud mora i njegove probleme.
Zato skupite svoje ate i idite...
Uzmite stvari svoje i krenite...
Znajte da povijest niko promijeniti ne može
Kao što niko ne može pokoriti duše naše!

*Niko ne može utrnuti sjaj Sunca
Niti zaustaviti dolazak zore.*

London, 8.10.1990.

(Iz zbirke *Na početku bijaše žena*)

Povedi me do granica sunca

Kaži mi. Kaži
Da li si volio i jednu ženu prije mene?
Jer dok smo u ovoj ljubavi zaneseni
Gubimo svjetlo pametи.

Kaži mi. Kaži.
Kako žena postaje latica jasmina
Kad zavoliš je ti?
Kako su toliko slične ruža
I sjena njezina?
Kako postanu isti
Oko i zjenica?
Kako žena postaje kopija ljubavna
Svoga voljenoga?

Progovori mi jezikom
Kojeg nije čula nijedna druga žena.
Povedi me na otok ljubavi
Na koji prije mene niko kročio nije.
Povedi me do govora
Koji je iznad stihova.
Kaži mi:
Ja sam ljubav prva.
Kaži mi:
Ja sam obećanje prvo.
Šapni mi čežnju na uho.
Izroni mjesec u mojim očima
Jer od tebe jedna riječ ljubavna
Vrednija je od svijeta cijelog...

Ti stanuješ u mojim dubinama poput cvijeta
I igraš se mojim trepavicama poput djeteta.
Hirovit si poput dječaka.
Silan poput morskog vala.
Nježan poput pješčanog žala.
I neka te ne brine čežnja moja...
Ponavljam ime moje, ponavljam do beskraja.
Dok nadire zora, dok spušta se večernja zavjesa.
Ja ne umijem šutjeti i oprosti mi zbog tog neznanja.
I traži...
Svu zemlju prevrni
Poput mene žene nećeš naći...

Ti si sva moja ljubav, zato me nemoj ostaviti.
Gutam gorčinu poput palmina drveta.
Ja sam ti
Pa kako onda sjenu od tijela da rastavim?

(Iz zbrike *Povedi me do granica sunca*)

Noć sa pismima

*Abdullahu Mubareku, mome mužu, učitelju, mojoj ljubavi
i saputniku u lijepim vremenima.*

Ove noći sjetih se
Da otvorim i čitam naša stara pisma...
Nisam znala da igram se vatrom i žeravicama
I da sam upravo rukom ovom mezar svoj otvorila.
...

Nakon jedne minute
Moje su ruke izgorjele
Nakon dvije minute
Izgorjela je lampa pokraj koje sam čitala pisma.
Nakon tri minute
Više nije bilo ni kreveta
A nakon pet minuta
Izgorjela sam i ja.
Od mene je ostao samo trag pepela...

Najdraži, kojeg nema
A koji je uvijek tu
U svakom trenu i na svakom mjestu.
Patnja je najveća
Čitati naša pisma ljubavna
Nakon tolikih godina od tvoje smrti.
I evo me nakon svih ovih suza
Poput ptice bez glasa i bez krila!

(Iz zbirke *Pisma iz lijepih vremena*)

Čovjek povijesti

Kad sjetim se tebe
Kupam se u vodi povijesti
I gizdam se osobinama vitešta i plemenitosti.
Povijesti koju su satkale tvoje ruke
Donosi mi osjećaj uzvišenosti kojeg ne mogu opisati pjesme.
Ta uzvišenost ne može se mjeriti zlatom, srebrom, merdžanima i draguljima.
To je osjećaj da pripadam velikom čovjeku poput tebe.
Kada si mi kazao da sam posebna među svim ženama
U mome srcu rasplamsao si simfoniju najljepših boja.
U moj život donio si svjetlo, dah svježine
I najljepše proljeće.
Učinio si živim i radosnim sve moje dane.
Sati mog života postali su slatki
Poput najslađeg nektara,
Čisti poput najbistrijih suza
I čudesni poput najnježnijih jutara.

(Iz zbirke *I cvijeće... zna za srdžbu*)

Tiki čovjek

Tiki čovječe,
Kad ulaziš, iza vrata ostavi odore šutnje,
Kako ne bi otvorio vrata moje patnje.
Nek' preda mnom tvoje riječi razodjenu se
I nek' istope se daljine između tebe i mene.
Neka tvoje riječi polete poput ptice ljubičaste
Što ne zna za silu zemljine teže.
Pusti da riječi tvoje u mojim očima kruže
Poput zvijezde što ne zna za granice...

(Iz zbirke *I cvijeće... zna za srdžbu*)

Slobodna pitanja u doba neslobode

Da li smije žena
U doba dekadence i kriza
Da polaže pravo na pisanje?
Jer sve oko nje muškoga roda je
U našim rječnicima
Sablja je muškoga roda
Misao je u našoj povijesti muškoga roda.
Poezija u našoj književnosti muškoga je roda.
Lijepi mjesec na našim nebesima
Takoder je muškoga roda.
Ljubav u našim životima
Muškoga je roda
Mrak je od svoga počela
Muško i muškoga roda.
Da li žena može da protestuje
Kad vojska je s njene strane
I lijeve i desne?
Da li je moguće da žena svoje osjećaje
Na bijelu hartiju izlije?
I da li ona za to ima dovoljno snage?

(Iz zbirke *I cvijeće... zna za srdžbu*)

Ljubavna pjesma

Pišem ti ovo pismo
I ne čekam odgovor.
Nije to moja briga.
Važno je ono što pišem ja.
Jer ovo pismo jesu šaputanja
Između mene i duše moje.
Spremam se da šapućemo zajedno
Ti i ja.
Jer tako mogu da imam te
I kada nisi ovdje.
Mogu da dodirujem tvoje dlanove
I kada nisi pored mene.

(Iz zbirke *Ljubavne pjesme*)

Tebi od Umnije

Brate... danas mi je godina dana.
Ustani, i čestitaj mi svojim lijepim osmijesima.
Dodi i pokloni mi igračku ili đerdan od cvijeća.
Dodi i ukloni tužne oblake našega neba.
Naš dom još uvijek je ispunjen tvojim melodijama.

(Iz zbirke *Tebi, sine moj*)

Vjera

Ne pitaj za moju tugu i boju moga očaja
Ne pitaj gdje je korito mojih suza.
Tuga je to koju samo majka osjeća.
Moj sin je bio moje sve, moja ljubav i nada,
Sav rod moj i u grudima ovima duša,
On je bio kruna svih mojih uspjeha.
On je bio moja poezija, melodija...
Moja inspiracija...
I sve to nestalo je u jednoj kapljici vremena.

...

Zato moli Gospodara u ovim preostalim trenima života
Da podari mi milost i snage da smrt dočekam i ja.
Jer vjera u Boga jedina je slamka spasa mojega.

(Iz zbirke *Tebi, sine moj*)

Tvoja posljednja kuća

Imali smo tako lijepu kuću pored piramida.
Naša najveća želja
Bila je da u njoj živiš ti i tvoja nevjesta.
Međutim, od nas je bila brža sudbina
Kuća koju si volio najviše
Postala je tvoje posljednje konačište.

(Iz zbirke *Tebi, sine moj*)

Bejrut je bio ruža

Bejrute, pjesmo nad pjesmama,
Ružo mora i otoče snova...
Stih si najljepši isписан на обалама,
У школкама и облацима.
Ti si ljubavno pismo što nose ga jata golubova.
Ti si pjesma, duga i razbacana
Po tvojim ulicama
I bijelim mahalama.
Ti radost si djeteta izgubljena
Među tvojim ljepotama.

(Iz zbrike *Povedi me do granica sunca*)

Simfonija zemlje

To je simfonija uzvišena
Koja ne prestaje nikada
I teče
Poput damara sudske.
Jedan otkucaj u Betlehemu
Drugi u Gazi
Treći u Nasiri.
Protiv nas je ovaj sto za rulet.
U jednom potezu oborio nas je s nogu.
I u jednom trenu ona je pomela
Imena svih lažnih vladara.
Unijela smrtnu tišinu na ulice.
Zatvorila dućane.
Pobila sve životinje.
Zato neka se stide svi pjesnici
I neka se titula svojih odreknu
Jer nema u poeziji gospode i vladara.
U doba ovo kada kamen je poezija jedina.

(Iz zbrike *Povedi me do granica sunca*)

U dubinama poetskih mora Suad al-Sabah

Danas sam primio lijepu vijest iz Sarajeva koja me veoma obradovala. Zbirka izabrane poezije Suad al-Sabah prevedena je na bosanski jezik i spremna za objavljivanje. Rad na izboru poezije zbog kojeg sam probdio mnogo noći posljednjih mjeseci konačno je priveden kraju. Moram priznati kako moj zadatak nije bio nimalo lak. Svaka pjesma princeze dr. Suad al-Sabah predstavlja zaseban, višeslojan i dubok svijet. I kao da svaka pjesma nježno šapuće i propituje da li će se naći u izboru prevedene poezije. Suad al-Sabah nije obična umjetnica. Ona je pjesnikinja koja prevazilazi ustaljene obrasce i definicije. Zbog toga nisam slučajno za ovaj izbor odabrao trideset stranica iz njenog divana *Pisma iz lijepih vremena* kao najljepši uvod u poeziju Suad al-Sabah. Ujedno, ovaj uvod na najbolji način odslikava posebnu vezu između pjesnikinje i njenog pokojnog muža Abdullahe Mubareka čijom smrću su mnogo izgubili njegova domovina, Kuvajt, kao i cijeli arapski rod. Kazujući o njemu, Suad al-Sabah ističe: „Ja sam najbolji svjedok kako je Abdullah Mubarek mene i našu djecu požrtvovano doveo do obala mira i spokoja, a sve kroz nemirna i opasna vremena.“ Ona nastavlja i kaže: „Moj muž je bio izrazito osjetljiv kada su u pitanju žena i njena prava. Cijeli život se borio da se žena pomjeri sa društvene margine, da se oslobodi, emancipira i izbavi iz kandži mračnog doba.“ U isto vrijeme ona postavlja pitanje: „Kakva bi bila sudbina žene i na koji način bi se oblikovalo rješene ženskog pitanja da je živ Abdullah Mubarek? Kakav bi sudbina arapske nacije bila da njena polovina nije potpuno zanemarena, disfunkcionalna i odbačena?“

Poetske teme Suad al-Sabah u potpunosti otkrivaju njenu ličnost, pa je tako u njenim zbirkama poezije otkrivamo kao beskrajno zaljubljenu ženu koja otvoreno i strastveno pokazuje ljubav prema svome mužu, potom kao brižnu majku koja za svoju djecu ne štedi u pružanju ljubavi, pažnje i nježnosti. Naravno, ona je smiona revolucionarka koja se iskreno i potpuno bori za prava žene u arapskom svijetu, ona je princeza koja se pretvorila u žestoki vulkan pobune protiv nepravde prema arapskoj ženi, ali i protiv višedecenijske

nepravde prema Palestini. Kada je u pitanju njena domovina koja je bila okupirana devedesetih godina prošlog stoljeća, Suad al-Sabah je također angažovana pjesnikinja, jasnog stava i prodornog glasa. Ona pjeva poput ranjene ptice ukazujući na ratni užas, nesreću i nasilje koji su zadesili njenu domovinu. Njena poetska odbrana domovine sazdana je na čistoj ljubavi i domoljublju, a nikako na plaču i jalovim romantičarskim uzdasima. Naprotiv, Suad al-Sabah u najtežim trenucima za Kuvajt postojano brani svoju zemlju i bori se poezijom. U toj borbi, pomagao joj je njen muž, veliki vođa, ali i cjelokupna porodica. I doživjela je da ugleda ponovnu slobodu u svojoj domovini, te da njena porodica ponovno podigne zastave mira i sreće na kuvajtskoj zemlji nakon kravog rata i nemilosrdnog nasilja.

Uistinu, princeza Suad al-Sabah je žena vitez, posebna osoba kojoj je sudbina priredila toliko neočekivanih stvari. Tako je prva škola koju je ova pjesnikinja pohađala nosila naziv "al-Hansa" (po imenu tragične i heroine drevne Arabije koja je u borbi izgubila sve svoje sinove). Sudbina je htjela da upravo Suad al-Sabah postane takva heroina ili al-Hansa dvadesetog stoljeća, jer i ona je izgubila sina, a potom i velikog vođu, muža, Abdullahe Mubareka. Prije toga na staze vječnosti ispratila je svoje roditelje. Pored toga treba spomenuti koliko je ova vrijedna pjesnikinja, umjetnica i intelektualka bila izložena pritiscima i uskraćivanjima na putu svoga obrazovanja u okruženju koje nije marilo za prava žene i koje je za vrijeme njene mladosti još tavorilo u dekadenci. Neznanje i nasilje uvijek idu jedno sa drugim i protiv njih se istinski može boriti samo znanjem i radom. To nam je svojim životom ova pjesnikinja pokazala i dokazala na najbolji način.

Smatram da sam ja uistinu najsretniji čovjek jer sam imao priliku da sastavim izbor poezije princeze Suad al-Sabah na bosanski jezik i da ovu poeziju ponudim bosanskom narodu kojeg sam iskreno zavolio kao i njihovu prekrasnju zemlju. Ovo je jedan unikatni poklon kuvajtske kulture Bosni i Hercegovini i njenim građanima.

A bosanski narod je uistinu velik. On je svijetu iznjedrio velikane pisane umjetnosti poput Ive Andrića, Meše Selimovića i mnogih drugih pjesnika i velikana umjetnosti.

Siguran sam da će ovaj narod prihvati ovaj umjetnički dar i sve poetske svjetove pjesnikinje Suad al-Sabah, prepoznati njenu ljubav i odanost, bol i nade. Siguran sam da će ovaj projekat uspjeti, jer ga je iskreno vodio i podržao Nj.E. ambasador Mohammad Fadel Khalaf, ja sam brižljivo birao pjesme, Mr. Mirza Sarajkić minuciozno preveo i prepjevao pjesme, a Emina Omanović učinila sve na njenoj tehničkoj pripremi i obradi. Svakako najveći je uspjeh u tome što ova zbirka poezije gradi most sa velikom i posebnom osobom kakva je princeza dr. Suad al-Sabah koja je predvodnica plemenite revolucije slobode koja se nikada neće utrnuti, i koja će biti zvijezda vodilja mnogim generacijama.

Nije moguće sažeti ili opisati rad, djelo i život pjesnikinje princeze dr. Suad al-Sabah. Naime, Suad al-Sabah nije obična pjesnikinja niti je samo pjesnikinja. Ona je istovremeno i umjetnica i pjesnikinja i književnica i naučnica i ekonomski stručnjak i predvodnica pokreta za emancipaciju arapske i kuvajtske žene. Suad al-Sabah predstavlja jednu od najprominentnijih ličnosti u arapskom svijetu, posebno u polju ljudskih prava i emancipacije arapske žene. Suad al-Sabah je smjela, požrtvovana i odvažna žena koja ima svoj stav i svoju viziju. (Ona je kćerka Mohammada al-Sabaha, koji je sin emira Kuvajta s kraja XIX stoljeća koji je nosio isto ime. Njen muž, Abdullah Mubarek, koji je bio zamjenik vladara i koji je sve žrtvovao, čak i život u borbi protiv okupatora Kuvajta, bio je najbolji suprug i učitelj koji je u liku Suad al-Sabah ostavio najsjetljiju zvijezdu Kuvajta da zauvijek sjai u Arapskom zaljevu).

Ovaj izbor mogao bi biti najreprezentativniji primjer iz poetskog obilja kojeg je napisala pjesnikinja Suad al-Sabah, a koji je nastao nakon detaljnog iščitavanja njene poezije, ali i brojne kritičke literature o ovoj poeziji. Posebno me dojmila kritička studija poezije Suad al-Sabah koju je napisao pjesnik i kritičar, Fadel Khalaf, otac Nj.E. Mohammeda Fadela Khalafa, koji na 62. stranici svoje knjige *Suad al-Sabah – poezija i pjesnikinja* kaže: „Njena poezija sadrži dalekosežne poruke i visokovrijedne misli. Ova poezija jeste sredstvo za ostvarenje jednog, određenog cilja, a to je dobrobit čovjeka danas i sutra.” Usitinu, ovo je veoma precizan opis poezije Suad al-Sabah, a u to će se sva-kako uvjeriti bosanski čitatelj dok kroči poetskom strukturom i višeslojnim porukama poezije Suad al-Sabah.

Smatram kako je ovaj izbor najbolji mogući put da se razotkriju brojne potankosti izuzetne poezije Suad al-Sabah. Ipak, možda će se mnogi upitati zašto se nije našla ova ili ona pjesma u izboru, a odgovor je da je ovo najbolji uvod u poeziju Suad al-Sabah, a, nadati se da će iza toga uslijediti još mnogo prevoda njene poezije, ali i novih pjesama koje će nam pisati ova pjesnikinja. Čitajući ljubavnu liriku Suad al-Sabah, čitatelj će se uvjeriti u beskraj ljubavi koju može njedriti i pokazivati jedna žena poput ove pjesnikinje. Ta ljubav prema mužu koji je bio velikan svoje nacije nije svakidašnja i neiscrpna je tema pjesnikinje. Nije tajna da se zbog ljepote i siline utjecaja na čitatelje, brojne pjesme Suad al-Sabah izvode na instrumentima u arapskom svijetu. Mislim kako je Suad al-Sabah jedina pjesnikinja na svijetu koja do te mjere voli svoga supruga da mu se obraća riječima prijatelju moj ili učitelju moj. S druge strane, beskraj ljubavi prelijeva se i na domovinu pjesnikinje koja je na najbolji način shvatila arapsku izreku koja kaže: „Voljeti domovinu dio je vjere.” U pjesmi *Cvijet mora* na izrazito lijep i iskren način portretirana je ljubav između pjesnikinje i njene domovine, Kuvajta. U njoj Suad al-Sabah kaže:

*Kuvajte, Kuvajte,
U tebi su luke svih vremena
I oaze ljubavi, i tla sigurna.
U tebi narod je veliki.
Ti si zemlja svježinom rose ispunjena.*

*Kuvajte, Kuvajte,
Tvoje su obale izglačane
Poput ogledala...
A more nam jutra svakoga
Donosi poklone bezbrojne.
Čaj moga oca,
Osmijeh moje majke,
Šapat mojih stihova,
Šolju mlijeka
Prije nego što pođem u školu
I prva pisma ljubavna
Što stvarala su oluje u mojim venama...*

*Kuvajte, Kuvajte,
Opisujem te nježnošću cvijeća,
Najljepšim stihovima...
Ti u srcu trag si najdublji
Ti..*

*I niko drugi
Niko drugi...
Sve do kraja mog života.
Kuvajte, Kuvajte,
Ovdje su počela Sindibadova putovanja...
Ovdje se ruža mora rascvjetala.
I krenuo je sin Madžidov
Brati zvijezde i saditi palme.
Uzdizati u teška vremena gradove.
U vodi ovog zaljeva
Zajedno se kupaju palme i poezija.
Polja su postala zelena
I Suad je došla...¹*

¹ Aluzija na slavnu pjesmu Kaide i burda koju je ispjевao Ka'b Ibn Zuhejr kao pohvalu Poslaniku Muhammedu a.s., u VII stoljeću, a koja počinje stihovima Banet Suad ili Suad je došla...

Na poseban način pjesnikinja ističe najveće vrijednosti Kuvajta sljedećim riječima:

*Sretna sam da moja domovina
Bude gniazdo svim pticama.
Dom pjesnicima.*
*Sretna sam da zemlja moje domovine
Bude konačiste ljubičicama i šehidima.*
*Sretna sam da moja domovina utočište bude
Svima što u arapskim ratovima stradaše.*
*Sretna sam da moja domovina
Bude otok slobode beskrajne
Da zora dođe kada poželi,
Da kada god hoće zatutnje morski valovi
I da se more kada želi rasrdi.*
*Sretna sam da moja je domovina luka prostrana
I prozor koji nam donosi dašak slobode i mira.*
*Da iz naših domova potekne novo vrijeme,
Da vinemo se u nebo,
Da započnemo nova putovanja
I da zauvijek otvore se vrata svih tamnica!*

Siguran sam da će bosanski čitatelj sa posebnom pažnjom iščitavati pjesmu *Uresi na haljini Kuvajta* jer ona opisuje osjećaj pjesnikinje nakon oslobođenja od okupacije i brojnih muka koje je proživio Kuvajt devdesetih godina prošlog stoljeća:

*O, jutro pobjede, ljubavi moja
Kuvajte...
Ti, ptico morska, najljepših boja.
Nakon sedam mjeseci sužanjstva*

*Postala si slobodna i kao ruža bijela
Procvjetala iz hartija zaborava.
Klasje je pobijedilo žetaoca,
Ptica ljubavi pobijedila je lovca.
Bog je porazio šejtana.*

...

*Koliko si lijepa bila, domovino najdraža,
U trenima tuge i beznađa.
Koliko si bila bistra i čedna*

*U vremenu zla među narodima,
U doba pobuna i revolucija,
Doba nevjere i zabluda.
Koliko je bila široka duša tvoja,
Domovino najdraža,
Pred kamom dušmanina.
Koliko si bila gorda i visoka
U doba patuljaka.*

Potom pjesnikinja sva u radosti nabraja kuvajtske otoke i mjesta na obali mora žećeći ih ovjekovječiti poezijom.

*O, jutro ljubavi,
Dragulju srca
I ogrlice od merdžana...
O, morska zoro, Fejleko,
Zoro valova, Bubjane...
Dobro vam jutro...
O, Mišrefe, Jarmuku, Vafro, Džehro...
O, Šuvejhu, Desmane.
Domovino onih što rođeni su iz pepela,
Palmo prepuna rose i cvijeća
Najljepše slovo u mojim pjesmama,
O, domovino nad domovinama.*

...

*Naša majko, Kuvajte,
Privij nas uz grudi nakon ove tuđine
Jer, voljena domovino, bez tebe
Mi smo vojska siročadi
Voljena domovino,
Bez tebe smo bez ljubavi.
Bez tebe ne znamo
Šta mir je, šta zagrljaj topli.
Voljena domovino,
Bez tebe smo putnici izgubljeni
Za dane i mjesecе mi ne znamo
Bez tebe, domovino voljena
Mi smo izgubljena karavana
Bez glasa, bez govora...*

...

*Naša majko, Kuvajte,
Vapimo za tvojim zagrljajima
I u tuđini snagu gubimo.
Sažga nas tuga prognanička.
Iznad nas beskrajni su oblaci čežnje
I prodoše na tebe uspomene nježne.
Sedam je mjeseci bez tebe
Izgubljeni u nepregledu svijeta i vremena.
Naša majko, Kuvajte,
Prošla su vremena despota
Pukle su halke njihovih okova
Utihao je zvuk gilotina.
Porušeni su zidovi tamnica.
Klasje je pobijedilo žetaoca,
Ptica ljubavi pobijedila je lovca.
Bog je porazio šejtana...*

Dobri bosanski narod u potpunosti će razumjeti ove stihove i saosjećati sa njima jer je i Sarajevo, glavni grad BiH, bio pod opsadom 43 mjeseca i stalno izložen paljbi iz tenkova, kiši granata, ranjavanjima i pogibijama na svojim ulicama. To je grad čije je duhovno blago izgorjelo na početku rata kada je agresor želio uništiti sve što podsjeća na Bosnu, a posebno bogatu bosansku kulturnu historiju. Tada je kora hljeba i čaša vode bila najveća vrijednost. Stoga će bosanski narod ovu poeziju čitati kao svoju i nositi je u srcu. Ljubav prema domovini vjerovatno je tema u kojoj će bosanski čitatelj potpuno susjećati sa pjesnikinjom Suad al-Sabah. Sve to me podsjeća na riječi predsjednika BiH, Harisa Silajdžića kojeg sam slušao kako kaže: „Kažu mi da previše volim Bosnu. I ja to priznajem, jer dužnost je voljeti svoju domovinu.“ Zato će i čitatelji ove poezije sasvim dobro razumjeti riječi Suad al-Sabah koja čezne za „domovinom rođenom iz pepela“.

Vjerujem da će posebnu pažnju bosanskog čitatelja privući pjesme Suad al-Sabah koje je ona naslovila kao telegrame svojoj voljenoj domovini u kojima kaže:

*Zauvijek ćemo ostati
Narod oprosta, darežljivosti i samilosti.
Ako nas jednom rane
Mi ćemo iz rane procvjetati poput ruže.
Čak i ako nam krila slome
Mi ćemo im biti grudi i od krila nešto više.
Ako nam uđu u domove
Dat ćemo im hljeba našega
I podijelit ćemo hranu i piće.*

...

*Kod nas, Kuvajćana, običaj je
Da ugostimo sunce u naše domove
I da pazimo susjede.
Kod nas, Kuvajćana, prirodno je
Da ne širimo nered i nasilje
I da na razgovor zovemo sve ptice.
Kod nas, Kuvajćana, učtivo je
Da odbacimo sve nepravde
I da ne volimo silnike i tirane.
Kod nas, Kuvajćana, tradicija je
Da onom koga volimo podarimo svoje srce
I da uvijek štitimo vrijednosti uzvišene.*

...

*O, vi, što u tijelo mog naroda zarili ste kame
Kažite mi kako zaljubljenik da podigne oružje
Na onog kojega voli?
Kako može oko ubijati svoje zjenice?
Nas, Kuvajćane, ne plaše
Ludi vihori i morske oluje.
Nas vrijeme nikada mazilo nije.
Dobro poznajemo čud mora i njegove probleme.
Zato skupite svoje ate i idite...
Uzmite stvari svoje i krenite...
Znajte da povijest нико promijeniti ne može
Kao što нико ne može pokoriti duše naše!*

Nema sumnje da će se u ovim stihovima pronaći svaki čitatelj iz BiH i da će ponoviti stihove kako ni njih „nikad vrijeme mazilo nije”. Kada piše iskreno o svojoj domovini, pjesnik govori u ime svih naroda koji su vezani za svoj dom i zavičaj, kao i u ime svih onih koji nemaju svoju domovinu.

Na početku sam mislio da ovu poeziju podijelim na poglavlja, ali sam ipak odustao. Zaključio sam da ovaj izbor treba biti poput košare prepune raznovrsnog ukusnog voća, u kojoj svaki plod iz obilja različitosti progovara svojim, originalnim glasom. Posebno treba istaći kako je pjesnikinja Suad al-Sabah i vrsna likovna umjetnica, pa je zbirke poezije redovno ukrašavala svojim slikama. U zbirci poezije *I cvijeće... zna za srdžbu*, naprimjer, čitatelj uočava kako se riječi natječu sa slikama u prenošenju plemenite umjetničke poruke. Stoga je u izbor uključen određeni broj slika pjesnikinje Suad al-Sabah, s

ciljem da što vjernije prenesemo njene brojne poruke.

Pjesme Suad al-Sabah koje kazuju o pravu žene brojne su i zauzimaju istaknuto mjesto u njenom poetskom blagu. Zbog ove poezije pjesnikinja je stekla veliku blagonaklonost i pažnju čitatelja. U svojoj borbi za prava žene, ističu se slike koje zrcale teško stanje žena u sredinama koje su još uvijek začene u mračnjaštvo i neznanje. U veoma dirljivoj pjesmi o zatočenoj Fatimi pjesnikinja Suad al-Sabah kaže:

*U ovim gradovima kastrira se ženska poezija
I sunce se davi nakon izlaska
Sve kako bi se zaštitila porodica.
Žena se ubija ako prozbori,
Misli,
Ako piše
Ili voli
Ubijaju žene
Da bi oprali ljagu sa porodice.
U ovim gradovima ne žele vidjeti hrabru ženu
Niti onu koja se ljuti
Kao ni onu koja iz porodičnog kruga izlazi.
U ovim gradovima ne žele
Vidjeti ženu koja predvodi karavane.*

...

*Ovi gradovi progutali su žene
I izmrcvarili sreću
Na ljetnoj vrućini...
U ovim gradovima na svakom uglu nesreće
Iza svakog kamena zabrane
Zbog kojih svi smo djeca nevjere.
Zbog kojih žene poput stoke
Odlaze u postelje
Na dan vjenčanja.
U ovim gradovima
Ne može plivati riba
Ne može letjeti ptica.
Ovi gradovi ne vole kad cvatu ruže
I raskrile se latice.
Oni ne vole putnike i prolaznike
I u svojim snovima
Vide samo seks i krevete.*

...

*Ovi su gradovi zatočili svoja nebesa
Mumije napravili od žena.
Jer u njima grijeh je pokazati lice
Grijeh je glas pustiti,
Misliti,
Pjevati
I voljeti.
Grijeh su i mjesec zeleni
I pisma plavetna.
U ovim gradovima nema proljeća
Niti zime
U njemu oko ne smije pustiti suze.
Ovo su gradovi
Sljepi i bez pameti.*

Glas pjesnikinje posebno je oštar u pjesmi Veto na ženstvenost u kojem se obrušava na mitomanske predstave o ženi koje su još prisutne u arapskom svijetu.

*Kazuju mi:
Pisanje je grijeh veliki
Zato nemoj pisati.
Slova su zabranjene čini
Nemoj im se ni približiti.
Pjesme su otrova pehari
Teško onom ko pomisli ih piti.
Ali, evo me
Mnogo sam popila
Ali otrov sa moga pisaćeg stola
Nije me ubio.
Evo me, tu sam
Mnogo sam pisala
I veliki sam požar
Rasplamtljela u svim zvijezdama.
Ne osjetih da se Gospodar na mene
Naljutio ikada
Niti da je to uvrijedilo Poslanika.*

...

Kazuju mi:

*Govor je odlika muškaraca
Ni riječi da si izustila!
I skladanje poezije muška je rabota
Nikog da si zavoljela!
Pisanje je duboko more
Pazi da se u njemu ne bi utopila.
Ali, evo me, to sam ja
Mnogo sam voljela
Evo me,
Dugo sam morima plivala.
I nisam se utopila
Uprkos silnim valovima.*

...

Kazuju mi:

*Da moja poezija srušila je zid dostojanstva
I da poezija pripada samo muškarcima.
Zar je moguće da rodi se pjesnikinja
Sred plemena istočnoga?
A ja se smijem ovim besmislicama.
I ismijavam one koje žele ženu u pijesak zakopati
U vrijeme ratova zvijezda.
Pitam se:
Zašto bi poezija bila dozvoljena samo muškarcima,
A glas žene grijeh i sramota?*

...

Zašto?!

*Podižu ove bedeme izmišljene
Međ' poljima i šumama
Međ' oblacima i kišama,
Međ' ženama i muškarcima?
Ko je kazao da rod ima poezija?
Da rod ima proza
I misao sama?
Ko je kazao da priroda
Ne želi čuti glasje prekrasnih ptica pjevica?*

...

*Kazuju mi:
Ženstvenost je nemoć.
I da je najbolja žena
Ona poslušna i zadovoljna.
Kazuju da sloboda
Zabluda je najveća
I da je najbolja žena ropkinja.
Kazuju mi:
Da žene koje pišu
Vrsta su posebna
Koja ne raste u pustinjama.
I da je pjesnikinja
Samo žena suvišna!*

*Smijem se svemu
Što o meni kazuju.
Odbacujem mišljenja vremena koje zna samo za oružje
I nastavljam pjevati na planinama visokim.
Znam da proći će oluje i gromovi.
Proći će svađe i bjesnila.
Prestat će doba šišmiša.
Znam da svi oni proći će
A da ja...
Ja ostajem za vremena sva...*

Pored toga što se u izboru poezije Suad al-Sabah nalazi dosta ljubavne lirike, vidimo kako je pjesnikinja izuzetno angažirana kada je u pitanju njena okolina i društvo. Iz tog razloga dosta citiram stihove Suad al-Sabah, jer u srcu čitatelja želim potaknuti iskre empatije koje će izgraditi neraskidive mostove sa njenom poezijom. Intelektualni angažman i mudrost pjesnikinje Suad al-Sabah posebno me dirnula kada sam čitao stihove njene pjesme Nova definicija Trećega svijeta u kojoj se kaže:

*Zato što ljubav je kod nas
Osjećaj trećega reda...
I žena građanin trećega reda...
I zbirke poezije, knjige trećega reda...
E zbog toga nas nazivaju narodima Trećega svijeta.*

U ovoj pjesmi velika pjesnikinja Suad al-Sabah na izvanredan način seċira probleme arapskog svijeta kao i svih zemalja koje nazivaju „trećim svjetom”.

Svojim istančanim rječnikom ona zorno pokazuje razloge zaostalosti takozvanog „trećeg svijeta“. Suad al-Sabah naročito boli stanje u arapskom svijetu gdje se odnosi između muškarca i žene nerijetko svode na animalnu razinu što je i dolično izgubljenosti i stihiji koja vlada trećim svijetom. Tim svijetom hara neobrazovanost, neukost, nepismenost, a narod se guši u nečistoći i izgubljenosti daleko od velike istine koja im je kazana, a koja poručuje kako je kosmos potčinjen čovjeku i kako on njime treba vladati odgovorno i spremno, a ne biti u njemu nemaran, sklerotičan i izgubljen. Tako nas pjesnikinja upozorava da i u savremenom dobu ima ljudi koji pripadaju „džahiljetu“ ili modernom paganstvu koji ne mare o drugima i koji nastoje produžiti doba dekadentnosti u arapskom svijetu. Takvi ljudi bore se protiv svakog glasa koji se buni protiv stanja nemoći i nežnanja. Oni revolucinare poput naše pjesnikinje proglašavaju nevjernicima. To su bezosjećajni ljudi kojima smeta i slobodni poj goluba.

Poezija Suad al-Sabah ne dolazi iz puke imaginacije. Njen bogati život najbolje je poetsko vrelo, stoga treba kazati da je ova velika pjesnikinja, rođena 22.5.1942. godine napisala brojna djela iz različitih oblasti. Ona je doktorirala iz oblasti ekonomskih nauka, stoga s punim pravom može govoriti i o trećem svijetu i o situaciji u arapskom svijetu. Štaviše, svoje znanje dr. Suad al-Sabah iskoristila je da napiše studije u kojima analizira ulogu žene u arapskom svijetu, kao i utjecaj žene na ekonomiju Kuvajta i arapskih zemalja. Ona je o tome napisala doktorski rad na engleskom jeziku. Ova disertacija doživjela je dva izdanja. Suad al-Sabah napisala je i studije o modernoj kuvajtskoj ekonomiji, o organizaciji OPEC, o iskorištavanju naftnih resursa, te o krizi resursa u arapskom svijetu i ženama iz Zaljeva i njihovom utjecaju na rad i ekonomiju. Čitatelj će se zasigurno začuditi kada sazna da je ovih šest studija doživjelo svoje izdanje u kratkom roku između osamdestih i devedesetih godina prošlog stoljeća.

Suad al-Sabah je stoga velika ličnost, kao što smo kazali. Ali ne zbog svog položaja ili porijekla, nego zbog aktivnosti i brojnih djela koja su ostavile dubok trag u životu Kuvajta. Prirodno je, tako, da njena porodica vlada Kuvajtom skoro tri stoljeća. Svojom pravednom vladavinom ova porodica nadživjela je brojne sukobe, uspone i padove, svjetske ratove, pobune i okupacije. Kuvajt je opstao kao oaza mira i tolerancije zahvaljujući narodu i vladarima koji su se međusobno potpomagali i podržavali. Upravo ponos da bude kćerka Kuvajta i član plemenite porodice al-Sabah pjesnikinja je lijepo opisala u pjesmi Smutnja kada u inicijalnim stihovima kaže:

*Kuvajčanka sam ja,
Kćerka zaljeva.
Mojim venama
Teče slava porodice al-Sabah.
Od nje su moje kćeri i sinovi.*

*Pa, kako da nam vladaju tirani nasilini?
Kako da nam dušmanin rod obeščasti?
Po kojim zakonima njima ova zemlja može pripasti?*

Upravo zbog svog visokog obrazovanja i svijesti ona s pravom može glasno kritikovati sve devijacije i kontradiktornosti koje su prisutne u arapskom svijetu. Međutim, kao svjesna i odgovorna umjetnica, ona se ne predaje isključivoj i jalovoj kritici, nego uvijek nudi alternativu i ukazuje na mogući put rješenja problema u njenom okruženju. Jedan od tih puteva prema pjesnikinjinom mišljenju svakako je apsolutna opredjeljenost za humanizam i kosmopolitizam, odnosno za dokidanje svih oblika rasizma, nacionalizma i fašizma. A sve to najbolje će se ostvariti ukoliko odagnamo tmine neznanja i samoizolacije.

Ljubav prema ljudima i osjećaj za patnju drugih ljudi posebno se očituje u stihovima u kojima pjesnikinja opisuje svoju bol za Palestinom i svoje djetinje ushićenje magičnim ulicama Bejruta i Kaira. Ustvari, ona je uvijek na strani obespravljenih ma gdje se oni nalazili.

Stoga je Suad al-Sabah otvorila i svoju izdavačku kuću koja izdaje na stotine naslova različitih autora. Ona također dodjeljuje i godišnju nagradu za talentirane pjesnike, pjesnikinje, književnike i književnice, kao i godišnju nagradu za najbolje naučne projekte. Ova nagrada nosi ime njenog muža, Abdullahe Mubareka. I to nije sve, dr. Suad al-Sabah obezbjeđuje brojne stipendije i besplatna putovanja u Mekku i Medinu. Svi projekti koje vodi dr. Suad al-Sabah izuzetno su uspješni, i plod su višedecenijskog iskustva ove neumorne princeze koja se ne boji izazova i koja nema nerješive prepreke na svome putu. Svakako da nije moguće sastaviti potpunu listu svih ostvarenja princeze Suad al-Sabah, niti opisati sve njene aktivnosti i projekte.

Srećom, brojni kritičari i istraživači pisali su o njenom poetskom blagu, i to mi je umnogome olakšalo ovaj posao izbora za prvu zbirku njene poezije na bosanskom jeziku. Vjerovatno u ovom tekstu ima dosta informacija različitog sadržaja, ali sve to sam morao kazati kako bih što bolje i što vjernije upoznao bosanskog čitatelja sa životom i djelom ove nesvakidašnje pjesnikinje.

Prije nekoliko godina čitao sam jedan intervju princeze dr. Suad al-Sabah kojeg je dala povodom primanja državne nagrade u Libanu. Njene riječi, njene poruke i vizije duboko su me dirnule. Taj intervju i danas imam i svakodnevno ga čitam kao iskreno nadahnucuće. Ova poezija će vječno trajati, jer treba nglasiti kako niko nikada o pjesnicima ne kazuje u prošlom vremenu. Niko ne kaže: „Rekao je pokojni Mutenebbi... ili kazao je rahmetli Ebu Temam”. To je dokaz da pjesnici i njihovi stihovi zauvijek žive. Pjesnička magija uvijek ih čini

živim u srcima ljudi i pokoljenja koja dolaze stoljećima poslije njihove fizičke smrti, a sve to zbog iskrenosti i siline osjećaja koje nam prenose pomoću mastila i bijele hartije. Kako je Suad al-Sabah velika pjesnikinja, ja joj želim dug i sretan životni vijek, kao i da njena poezija stoljećima obogaćuje duše i srca ljudi. Njene pjesme zauvijek će nositi poetsku svježinu, iskrenost i ljepotu. Ljudi će zauvijek kazivati: „Došla je Suad“ i „Kazala je Suad“. Sve što je napisala i uradila bila je ljepota i istina.

Zato, na kraju, hiljade pozdrava Kuvajtu i hiljade pozdrava Bosni i Hercegovini i bosanskohercegovačkim čitateljima!

Abdulhamid DAKAKNI

Budimpešta, 26. juni 2011. godine.

IZVOD IZ RECENZIJE ZA ZBIRKU POEZIJE DR. SOUAD AL-SABAH

prof. dr. Esad DURAKOVIĆ

IZ ZALIVA NA POETSKU PUČINU

(Uz knjigu izabranih pjesama *U dabinama poetskih mora* Suad al-Sabah)

Poetska produkcija u savremenom arapskom svijetu toliko je razuđena i tako je intenzivna da izmiče istraživačkoj prilježnosti koja bi je htjela obujmiti u cijelosti i predstaviti je u njenoj tanahnosti. Valja imati u vidu da se arapski genije inače – tokom više stotina godina – najuspješnije izražavao upravo u poeziji a to znači i u jeziku za čije „uslove“ je poezija čvrsto vezana. No, uprkos činjenici o predominantnosti poezije u golemoj arapskoj tradiciji, zanimljivo je da ta poezija nije izvan arapskog svijeta predstavljena u punoj adekvaciji – srazmjerno svome značaju i svojoj raskoši, te poziciji u društvu koje je poeziju razložno svrstalo u kategoriju *adaba*, a *adab* je ono što čovjeka kultivira i oplemenjuje. Tako je arapska umjetnost – dakle, i arapska kultura – značajno prikraćena, čak je osujećena u adekvatnom predstavljanju drugom kulturnalnom krugu. Posebno je deprimirajuća nezainteresiranost izdavača na bosanskom/hrvatskom/srpskom jeziku za arapsku književnost čija najbolja djela im preporučujem najčešće uzalud. S obzirom na tu preovlađujuću ravnodušnost na prostorima ovdašnjih jezika – koja je izraz izdavačko-produkcijske nekompetentnosti i koja je zabluda u vezi sa *umjetničkom* vrijednošću, ali je i posljedica tradicionalnih predrasuda i inercije – nužno je i ovom prilikom ukazati na uznemirujuću činjenicu o uzajamnom nepoznavanju naše i arapske književnosti: takvo koncipiranje recenzije ne smatram digresijskim jer time naznačujem kontekst u kome se pojavljuje zbirka pjesama Suad al-Sabah. U datim okolnostima, dakle, može se obilježiti kao praznik – bez pretjerivanja – kada iz jedne tradicije u drugu prelazi zbirka pjesama autentične umjetničke vrijednosti: upravo to se zbiva uvođenjem zbirke pjesama Kuvajćanke Suad al-Sabah u bosanskohercegovačku kulturu, u njenu poetsku tradiciju.

Budući da se, dakle, naše dvije poetske tradicije ne poznaju dovoljno – ukoliko se uopće poznaju u značenju šire obostrane recepcije – ističe se velika odgovornost nekoliko činilaca u njihovom upoznavanju, čemu treba da dopriene i ova zbirka izabranih pjesama Suad al-Sabah.

Prvo, odgovornost je na samoj zbirci koja prelazi iz jedne u drugu kulturu, jer se njoj povjerava dužnost da vlastitu tradiciju, u kojoj se afirmirala kao predstavna, zastupa i predstavlja na najbolji način na koji to uopće mogu autentične književne umjetničke vrijednosti. Jer, naši čitaoci će, u velikoj mjeri, suditi o savremenoj arapskoj poeziji i na osnovu ove zbirke pjesama Suad al-Sabah.

Drugo, veliku odgovornost preuzima izbornik pjesama iz opusa Suad al-Sabah, i to dvostruko. Na jednoj strani, obavezan je da opus autorice predstavi izborom najboljih njenih pjesama, pri čemu se ipak ne može sasvim prevladati subjektivnost, već se može, u najboljem slučaju, naći utočište u inter-subjektivnosti. Na drugoj strani, izbornik mora imati svijest o stepenu uza-jamnog poznavanja ili nepoznavanja tradicija i odlučiti se za izbor pjesama koje će uspješno ući u očekivani horizont tradicije-primaoca, jer je poznato da ista književna djela u različitim kulturama mogu imati različitu recepciju. Treće, prevodilac je uvijek obremenjen posebnom odgovornošću, uprkos prevoditeljskim ozarenostima i kreacijskim uzletima. Njemu je potrebno mnogo više od poznavanja jezika: on mora osjetiti puls izvornika kao umjetnine, jer umjetničko djelo je nešto što je istinski i na naročit način živo, pa je prevodilac dužan da to *kreativno* prenese u drugi jezik, u drugu kulturu, u drugi recepcijijski horizont. Za to mu treba znanje o umjetnosti i osjećaj za nju; za to mu je nužno poznavanje obiju tradicija a ne samo jednoga djela; za to on mora imati svijest i odgovornost prema izvorniku, prema izbornikovu radu, prema umjetnini kao nečemu živome; mora imati odgovornost prema objema tradicijama koje dovodi u kontakt na razini estetske začudnosti... Stoga bi bilo uputnije nazivati njegov posao *prijenosom* nego *prijevodom*. Prevodilac/prenositelj stalno se „prevrće“ na žaru vlastite kreacijske strasti i kulturne odgovornosti. Malo je tako teških i odgovornih poslova kao što je njegov, bez obzira na to što mu taj posao donosi i neslućene radosti, upravo srazmjerne težini rada i stepenu osjećaja odgovornosti. Pa ipak - mnoštvo ljudi, uprkos svemu tome, uopće ne obraćaju pažnju na imena prevodilaca/prenositelja bez čijeg pregalaštva bi kultura, globalno, bila niz sasvim izoliranih otoka. Ovom skicom želio sam nagovijestiti kako je ulazak izabranih pjesama kuvajtske pjesnikinje Suad al-Sabah u bosanskohercegovačku kulturu izuzetno i višestruko složen čin čijih implikacija nismo uvijek svjesni. Promoviranje ove zbirke jest – prema onome na šta sam već ukazao – događaj koji se bitno tiče dviju tradicija u svim njihovim složenostima, u njihovim posebnostima i međuodnosima, a to znači da se tiče čak i historije književnosti iako zbirka ulazi u našu kulturu *danas i ovdje*; to je čin koji je važan i poetički i književno-kritički, također književnohistorijski. Eliotovskim jezikom kazano, autentična i stoga važna književna djela svojim ulaskom u jednu kulturu, u jednu tradiciju – a to je uvijek jednako njihovom novom životu – neizostavno izazivaju snažna gibanja u tradiciji, sa nezanemarljivom mogućnošću da kao prevedena/prenesena djela, obogaćena novim recepcijiskim iskustvima i interpretacijama, povratno dјeluju oplemenjujuće i na tradiciju-davaoca.

Poezija Suad al-Sabah je dostojan „protagonist“, čak junak svih konteksta na koje sam ovlaš ukazao. To znači, prije svega, da je njena poezija u arapskoj tradiciji - u tome nepreglednom poetskom univerzumu - ona vrsta proklam-saja prema kome se samjeravaju druga savremena pjesnička ostvarenja u arapskom jeziku: ona jest dostojan i markantan predstavnik vrlo razudene

poetske produkcije u cijelome arapskom svijetu. I prije nego što sam se s radošću prepustio ovoj zbirci pjesama (u vrijeme kada sam radio na antologiji *Savremena poezija Kuvajta XX vijeka*), bio sam u pozitivnom smislu za-tečen poetskom svježinom, odvažnošću i zrelošću lirizma Suad al-Sabah: njene pjesme čitaju se kao otkrovenje. Ova zbarka mogla je biti i obimnija, jer bi tako ušle u nju još neke poetički vrlo važne i odvažne pjesme koje su mi poznate. Drugim riječima, smatram da je veoma dobro što je nepoznata sudbina odredila da upravo poezija Suad al-Sabah uđe u bosanski jezik, iako vjerujem da je više od sudbine zaslужan za to kvalitet njene poezije. Pjesme Suad al-Sabah, dakle, jesu ona vrsta vrijednosti u arapskoj tradiciji u kojoj se, u domenu poetologije, određuju kao poetički podvig, kao razmicanje graniča iskustva te književnosti, jer – Suad al-Sabah je uvijek svjesna vrijednosti tradicije, ali je isto tako uvijek svjesna nužnosti da se iskorači, da se katkad čak iskoči iz nje. Pri tome ne mislim samo na onaj društveni aspekt tradicije, koji je u arapskom svijetu nužno mijenjati, već i na poetički aspekt tradicije – kao obogaćenje iskustva poetske forme i pjesničke ekspresije općenito. Već u prvih stihovima u ovoj zbirci, al-Sabah eksplicira svoj beduinski iskon, ali i svoj aktualni kosmopolitizam; vlastitu tradiciju, ali i osjećanje humanističkog univerzalizma.

Istovremeno – i valja to naglasiti – Suad je snažno angažirana pjesnikinja, društveno i poetički. Njene pjesme ispisane su tako da nesumnjivo pripadaju najboljim primjercima onoga što se danas u književnosti naziva ženskim pismom. U mnoštvu pjesama, ona je u žaru pobune protiv ponižavajuće ženine društvene pozicije, protiv muškocentrične dominacije i eksploracije njenoga ženstva i ženskosti, protiv ignoriranja nasilno reducirane a zapravo beskrajne, neizmjerne ženske suptilnosti. No, te pjesme ne čitam kao (zapadnjačku) feminističku poeziju, već – prema riječima Hegela – kao liriku koja je, zapravo, ekspanzija svijesti, izlazak duševnosti u spoljašnji svijet; čitam je kao orijentalsku liriku koja artikulira ženino dostojanstvo što ga tako dugo, pa i surovo, zatomljuje „muška kultura“. To je jedno od važnih poetičkih sredstava kojima Suad al-Sabah prekoračuje granice vlastite kulture i jezika te umjetnički uvjerljivo ulazi u ono što bismo mogli geteovski nazvati svjetskom književnošću. Ona svojim djelom promiče partikularno u univerzalno, i to jest odlika njenoga umjetničkog opusa koji je kadar da se uspješno i poetički vrlo elokventno obrati i drugim kulturama. U skladu s navedenim, ljubavne lirske pjesme Suad al-Sabah nisu ni otužne ni patetične, nisu čak ni feministične, već one artikuliraju samosvijest i dostojanstvo ženstva u žudnji, ili u ljubavno-lirskoj ekstazi, kao i svijest o ženinoj važnoj društvenoj poziciji. Kada bih znao da mi se neće prigovoriti zbog patetičnosti, nazvao bih takvu lirsku ekspresiju *lirskom gordošću*. Ova sintagma potrebna mi je zato da bih kazao kako poezija Suad al-Sabah i na taj način nadrasta svijet u kome nastaje a u kome ima podosta lirske patetike, pa i melanholijske. Na mnogo načina, dakle, preporučuje nam se ova poezija.

Sretna je okolnost što je poeziju Suad al-Sabah, čije vrijednosti sam mogao ovdje samo naznačiti, prenio u bosanski jezik Mirza Sarajkić. Za Sarajkića znam dugo već da ima književničkog dara i da dobro zna arapski jezik te da je na Filozofskom fakultetu posvećen savremenoj arapskoj književnosti. To je, zaista, veoma dobar savez temeljnih faktora za jezički kompetentno prevodenje i estetski adekvatno prenošenje poezije iz arapskog u bosanski jezik, iz jedne kulture u drugu. Tako se uvodenjem pjesama Suad al-Sabah u bosanski jezik dogodilo ono što se neizbjegno događa – srećom – kada se susretu dobra pjesma i dobar prevodilac. Naime, u takvom susretu zaiskre kreacijske varnice, jer se tada dva kreativna duha otvaraju punim intenzitetom jedan drugome, uzajamno se nadahnjuju, i tako izvornik započinje svoj novi život, u novoj kulturi.

Stoga usmjeravamo punu pažnju na poeziju koja se, evo, ukazuje na našem horizontu u svojoj kraljevskoj otmjenosti, ali i u optimalnoj odgovornosti prema tradiciji i prema stvarnosti.

prof. dr. Tvrko KULENOVIĆ

Pjesnik Njegoš volio je definicije, i napisao je da „Iz grumena velikoga lafu izić trudno nije”. Pjesnikinja Suad al-Sabah izašla je iz “velikog grumena” arapskog jezika i književnosti i iz “malog grumena” specifične kuvajtske kulture, a tome je dodala i poznavanje duha moderne poezije, potekle sa Zapada i iz Evrope. Njen stih je slobodan od konvencija, poezija joj jeste retorična, ali nije recitativna, jer je jednostavna, jednostavno posvećena pitanjima duše i svijeta.

To je poezija sadržaja koji se račva u nekoliko pravaca: ljubavna, najviše posvećena preminulom mužu; patriotska – posvećena Kuvajtu i iračkoj okupaciji; “ženska” posvećena položaju žene u arapskom svijetu; oslobodilačka – posvećena Palestini, Libanu – i opet ženi, kojoj je vojska i s lijeva i s desna.

Prevodilac Mirza Sarajkić je odlično obavio svoj posao: ne znam arapski jezik, ali znam da je za književnog prevodioca bitno operativno poznavanje svog jezika, jezika na koji se prevodi, a u tom pogledu nemam zamjerke.

Veoma mi se sviđa to što su paralelno sa pjesmama predstavljene i slike Suad al-Sabah, budući da je to značajno za upoznavanje sa jednom složenom ličnošću, ali i zato što su to dobre slike.

Ovo je knjiga koja apsolutno zaslužuje da bude objavljena i u tom smislu je srdačno preporučujem.

Sarajevo, 21.09.2011. godine

Dr. Haris SILAJDŽIĆ

Veliko mi je zadovoljstvo pozdraviti ovaj izvanredni kulturni događaj – objavlјivanje Zbirke poezije dr. Souad al-Sabah, poznate kuvajtske i arapske pjesnikinje. Zbirka predstavlja divan most između arapske i bosanskohercegovačke kulture, te se nadam da će ovakvi projekti biti nastavljeni i u budućnosti.

Dr. Munir MUJIĆ

Suad al-Sabah jedna je od najznačajnijih savremenih spisateljica u arapskom svijetu. Njeno raskošno lirsко tkanje nastajalo decenijama pruža živu sliku zbivanja u arapskom svijetu, posebno otkrivajući stanje duha arapske žene koja uspijeva ostati stamena, dostojanstvena i ponosna. Možemo slobodno kazati kako arapsko žensko pismo svoj uspjeh u velikoj mjeri ima zahvaliti i poeziji ove istaknute pjesnikinje. Suad al-Sabah, zajedno sa Nawal al-Sa'dawi, Fatimom Mernisi i Gadom al-Samman, čini najprominentniju grupu arapskih književnica koje su bile, odnosno jesu glas arapske žene. Međutim, bilo bi pogrešno i odveć površno pjesnikinju Suad al-Sabah ograničiti na jedan poetološki diskurs, u ovom slučaju onaj feministički. Naime, osim jasne kritike arapskog društva zbog odnosa prema ženi, Suad al-Sabah svojim pjesmama otkriva mnogo više i kazuje mnogo šire. Ova pjesnikinja iskazuje i svoju beskrajnu ljubav prema domovini, pjeva o neprolaznoj ljubavi prema svome suprugu, o odanosti porodici, iskazuje poštovanje prema često kritikovanoj tradiciji. Sve ovo, opet, natkriljuje idealom slobode i vjerom u neponovljivost ljudskog bića.

Suad al-Sabah uspijeva izmaći „prosječnoj osjećajnosti“ - kod nje ne nailazimo na zakašnjeli romantizam u onom vidu koji je predstavljaо prepreku što se pred njom mučila većina arapskih pjesnika novijeg doba. Ipak, romantičarska osjećanja svijeta i čovjeka, romantičarsku pobunu ona ne izbjegava u najdoslavnijem smislu riječi, već je iskazuje njoj svojstvenim himničkim jezikom, jezikom lišenim rezignacije, jezikom koji je sposoban o velikim temama govoriti običnim riječima i, ništa manje važno, jezikom koji je sposoban o malim temama govoriti velikim riječima. Odatle je ova pjesnikinja vjerodostojni poetski predstavnik Kuvajta, zemlje „malog prostora i velike širine“.

Bosanskohercegovačka javnost imala se priliku upoznati sa poezijom Suad al-Sabah u dva navrata. Riječ je antologijama koje su uradili Esad Duraković i Muhamed Mufaku pod naslovima *Savremena poezija Kuvajta* (1982. godine) i *Poezija Kuvajta xx vijeka* (2010. godine). Mozaični izbor poezije Suad al-Sabah koji je pred nama prva je zbirka poezije jedne arapske pjesnikinje prevedena u Bosni i Hercegovini, i zahvaljujući znalačkom Sarajkićevom prevodu i prepjevu još jedna sjajna prilika za upoznavanje sa kuvajtskom i arapskom poezijom upoće.

©Izdavačka kuća Suad Al-Sabah
Katalogizacija Nacionalna biblioteka Kuvajta, Kuvajt

AL-SABAH, Suad
U dubinama poetskih mora Suad Al-Sabah/ Suad Al-Sabah
Preveo s arapskog: Mirza Sarajkić
Kuvajt: Izdavačka kuća Suad Al-Sabah, 2012. – 120str. ;
16,2x23,4 cm.

ISBN 978-99906-2-019-1
Depository number: 242/ 2012

Izdavačka kuća Suad Al-Sabah
Al-Dawliya, Tabik al-tras, P.O. Box 27280
Al Safah 13133
Kuvajt